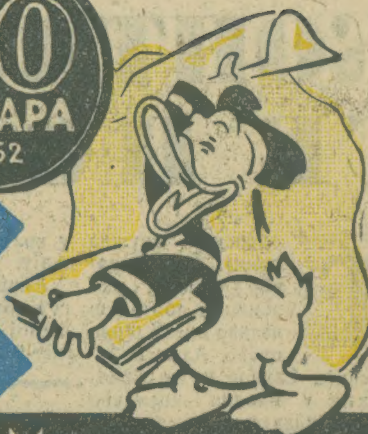
ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXI — Број 407
Субота, 17 октобар 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

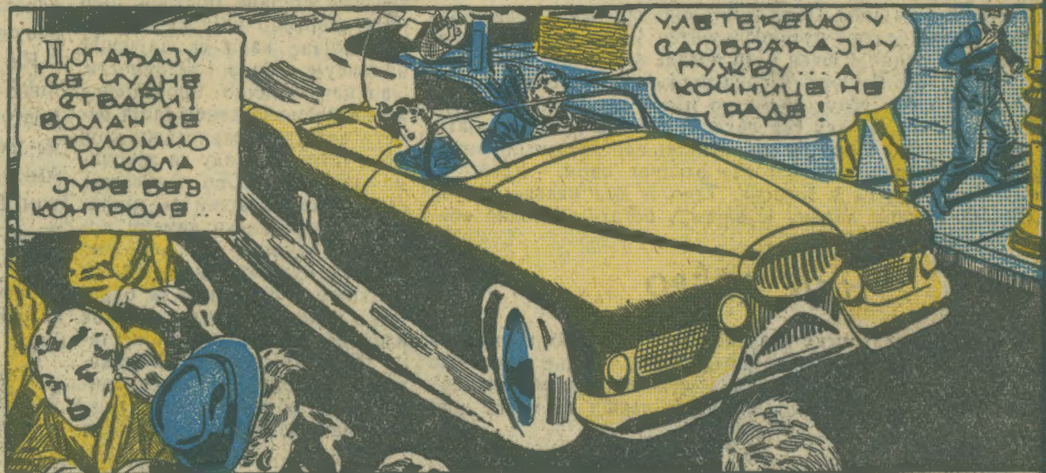

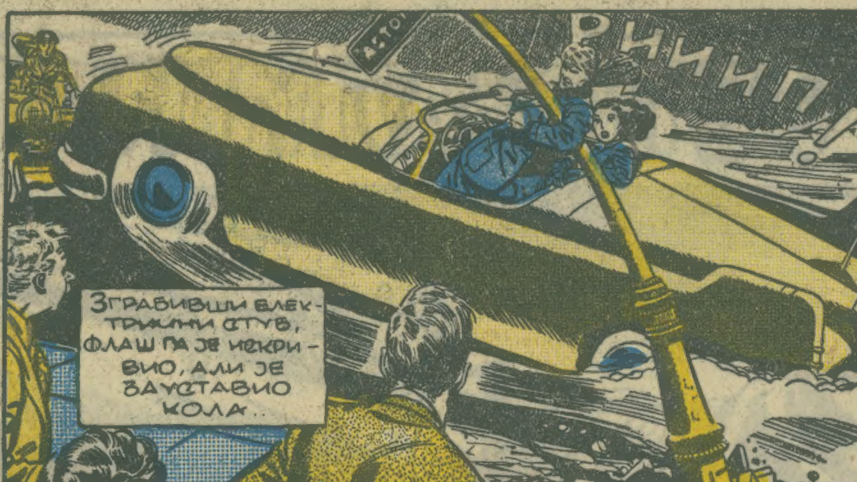

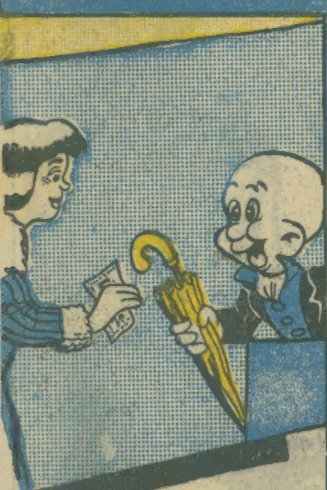

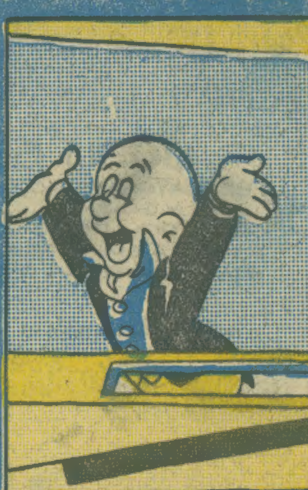

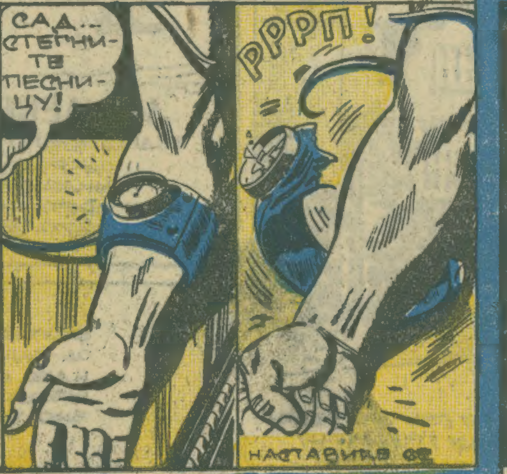

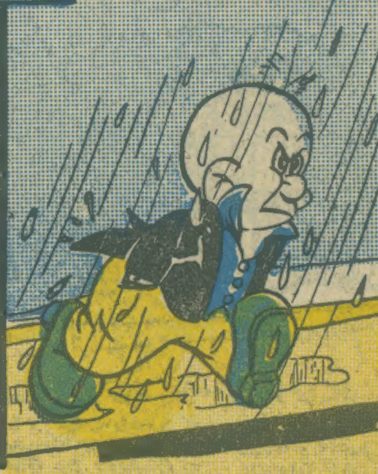

У ОВОМ БРОЈУ:

Т. — 17/59

КОНТИНЕНТИ ЋЕ СЕ ПОМЕРИТИ

Теориска кружна линија коју Екватор описује око земљине лопте пролазиће преко Француске, Алпа и Југославије. Сахара ће се преобразити у плодна пшенична поља и плантаже памука, на Гренланду ће се гајити маслине и виногради. Те географске промене на нашој земљи претсказује Чарлс Хепгуд, амерички професор универзитета из Њу Хемпшајра. Хепгуд се већ више деценија бави проблемима дугорочних географских промена на земљи. Када је неколико месеци пред Ајнштајнову смрт саопштио великом научнику своју географску прогнозу овај је одговорио:

— Сматрам да је ваша претпоставка исправна. Тешко је побити вашу тврдњу да се велики покрети земљине коре које ви описујете, периодично и у кратким интервалима понављају.

Ајнштајн је захтевао да Хепгуд пружи више појединости о својој теорији. Да би испунио његову жељу, Хепгуд је утрошио неколико година рада, па је недавно објавио у САД детаље занимљиве теорије.

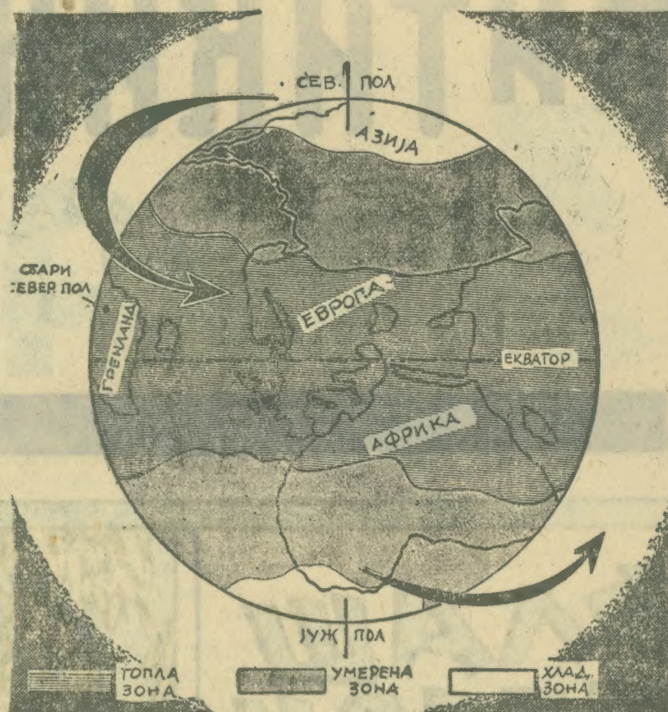
Француска, Италија и Југославија постаће тропске земље

Хепгуд полази од најновијих научних хипотеза које су потпуно демантовале класична схватања по којима се у средишту земље налази усијано језгро. Нове теорије не сматрају да је земљина кора чврст и непокретан оклоп. Француски научник Станислав Мење још 1908 године писао је у делу „Хармонија земаљске еволуције" да се захваљујући еластичности земљине коре на њеној површини врше цепања и набирања, образују континенти, мора и планински ланци. Тај стари научник је сматрао да „дисање" земљине коре проузрокује кретање континената. Његово гледиште доцније је потврдио чувени професор Вегенер који континенте сматра за џиновске сплавове који плове по полутечној магми.

Хепгудова теорија наслања се даље на открића савремених геолога по којима периодично, сваких 25.000 година, Земља пролази кроз ледено доба за време кога у северној хемисфери лед у Европи силази све до Алпа, а у Америци до географске ширине Бостона. Још није утврђено који су узроци ове појаве иако се најчешће приписује сунчевој активности. Ово наизменично простирање и повлачење леденог слоја ремети земљину равнотежу која мора бити у складу са законима ротације. Ово ремећење равнотеже не врши се постепено. Површински камени покривач одупире се. Али, ако настану пукотине у њему, он попушта. Континенти се одвајају једни од других, једне планине настају а друге нестају. Догађају се страховите катаклизме помоћу којих се једино може објаснити изненадни нестанак читавих животињских врста као што су мајмуни, мастодонти и џиновски медведи. Откриће њихових фосилних остатака показало је да су те оријашке звери одједаред и заједно угинуле. У њиховим стомацима нађене су несварене траве и по Хепгуду само неочекивано померање читавих делова земљине коре могло је проузроковати такве поморе.

На основу проучавања помоћу радиоизотопа професор Хепгуд је утврдио да је у време када су Европа и Северна Америка биле покривене ледом, Росово Море, које продире дубоко у Антарктик, било топло као данас Средоземно и изненада се охладило када се на другој хемисфери повукао лед.

Поред ових поставки које се односе на прошлост, најновија испитивања америчких научника открила су још две непознате чињенице. Земља нема облик правилно спљоштене лопте, већ је више спљоштена на Јужном, него на Северном Полу. Осим тога, велики Антарктички Океан није постављен у правцу Земљине осовине, већ га је центрифугална сила померила 500 километара у правцу Африке и Индије. Разумљиво је да наизменично померање огромних наслага стена и леда проузрокују љуљање Земље. Данас тежина леда Северног пола одржава равнотежу са ледом Јужног пола. Та ће се равнотежа пореметити када противтежа на једном од ова два места нестане. Данас је утврђено да се лед са северне земљине полулопте повлачи, док се онај са јужне шири. Стога професор Хепгуд претпоставља да ће поново доћи до нагле метаморфозе која ће преобразити лице Земље. После вишегодишњих прорачунавања он је утврдио услове у којима ће се извршити ови поремећаји земљине равнотеже.

Антарктик ће се подићи према Екватору дуж меридијана који поред западне обале Аустралије пролази преко Јаве, Борнеа и острва Хајнан. Европа ће се спустити према југу, а Француска, Италија и Југославија ће постати тропске, екваторијалне земље. Предзнаци ове катаклизме су џиновски земљотрес у Индији 1897 године и нешто мањи 1950 године.

У сарадњи са инжењером Џемсом Камбелом Хепгуд је израчунао да ће се ове катастрофалне промене догодити кроз отприлике 40.000 година. Можда ће у међувремену научни напредак човечанства омогућити људима да неутралишу покрете пловећих континената који доводе до катастрофалних промена на Земљи.

ЛАКА ЗАРАДА

Мали пас „Остин" одвојио се једног дана од свог господара на њујоршком аеродрому и лутајући тамо-амо ушао је у један авион у коме су се налазили други пси које је требало превести у Париз. Пошто није био заведен у транспортну листу, овај „слепи путник" пуштен је да иде куд хоће.

Два дана доцније један члан посаде америчког путничког авиона са линије Њујорк—Париз пошао је у магацин на аеродрому „Орли" и успут приметио малог пса. Нико није знао одакле је тај пас, али су сви рекли да је без газде. Авијатичар се тада сетио да је на њујоршком аеродрому прочитао плакат којим власник тражи пса сличног овом. Узео је „Остина" и понео га у Њујорк. Тако је без икаквог труда зарадио 500 долара, колику је награду богати господар обећао ономе ко му нађе пса.

НИЈЕ ДОБРО

Испитујући анатомске разлике између дивљих и питомих зечева, зоолози су закључили да припитомљавање животиња утиче на дегенерацију њиховог живчаног система. Између осталог, мозак питомог зеца знатно је лакши од мозга дивљег зеца.

СРДАЧНИ ОДНОСИ ИЗМЕЂУ МРАВА И ПТИЦА

Познато је да међу разнородним животињама постоји пријатељска и животна сарадња. У своје време писали смо о малој птици која дугим кљуном „чисти" крокодилима зубе, о једној другој која треби инсекте по кожи извесних преживара, а недавно је утврђено да постоји животна сарадња између неких птица и мрава у Средњој Америци.

Испред мрава „ратника" који у току најезде пустоше све на шта наиђу, лете неке птице. Оне лове мање животиње које су пред најездом напустиле склоништа и дале се у бекство. Птице нападају разне црве, пауке, скакавце, па и неке врсте белих и жутих мрава, али никад не насрћу на мраве ратнике који им омогућавају богату гозбу.

RIPLEY's - ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

ЏОРЏ БЕРОУЗ

ИЗ ВЕЛСА (САД) БИО ЈЕ СПАЉЕН 1692 КАО ВЕШТАЦ У САЛЕМУ ЗБОГ ТОГА ШТО ЈЕ ИСПРУЖЕНОМ РУКОМ МОГАО ДА ДРЖИ ТЕШКУ ВОЈНИЧКУ ПУШКУ СТАВИВШИ ЈЕДАН ПРСТ У ОТВОР ЦЕВИ

У 17 ВЕКУ ЕКСЕРИ

СУ У ВИРЏИНИЈИ (АМЕРИКА) БИЛИ ТОЛИКО ДРАГОЦЕНИ ДА СУ КОЛОНИСТИ ПРИЛИКОМ СЕОБЕ СПАЉИВАЛИ СТАРЕ КУЋЕ ДА БИ СПАСЛИ ЕКСЕРЕ ЗА НОВЕ ДОМОВЕ

ЛОХ ЛЕВЕН (ЈЕДАНАЕСТ)

ЈЕДНО ЈЕЗЕРО У ШКОТСКОЈ ИМА
11 ОСТРВА
11 МИЉА ОБАЛЕ
11 ВРСТА РИБА
11 ВРСТА ВОДЕНОГ БИЉА

НАКЛОНОСТ СТЕЧЕНА БАТИНАМА

РИЧАРД БИЧЕМ ВОЈВОДА ОД ВОРВИКА (1381-1439)

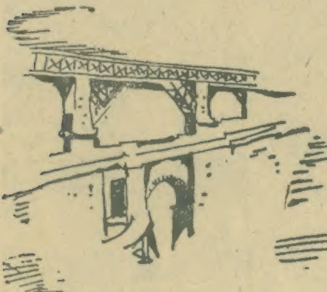
ВАСПИТАЧ КРАЉА ХЕНРИЈА VI ДОБИО ЈЕ СПЕЦИЈАЛНУ ДОЗВОЛУ ОД ПАРЛАМЕНТА ДА СВОГ УЧЕНИКА ТУЧЕ ШТАПОМ И АКО ЈЕ ВОРВИК ЧЕСТО КОРИСТИО ОВУ ПОВЛАСТИЦУ И КАЖЊАВАО КРАЉА КОЈИ ЈЕ ТАДА ИМАО 11 ГОДИНА, ОВАЈ МУ ЈЕ И КАСНИЈЕ БИО УВЕК ВЕОМА ПРИВРЖЕН

КУЋА-КАЛЕНДАР

ЗАМАК „СЕДАМ ХРАСТОВА" У ЕНГЛЕСКОЈ ИМА 7 ДВОРИШТА - ПО ЈЕДНО ЗА СВАКИ ДАН У СЕДМИЦИ 52 СТЕПЕНИШТА - ПО ЈЕДНО ЗА СВАКУ СЕДМИЦУ У ГОДИНИ И 365 ОДАЈА - ПО ЈЕДНУ ЗА СВАКИ ДАН У ГОДИНИ.

И ПОСЛЕ 100 ГОДИНА

У размацима од по 100 година, преко реке Гаве, у Пиринејима, саграђена су три мо-

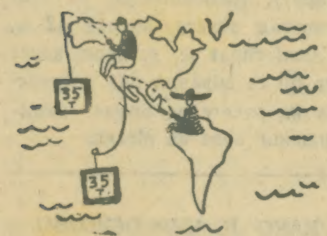

ста и то један изнад другог. Сва три моста се и данас употребљавају.

КАД БИ...

Кад би се из мора и океана издвојило све злато кога има у морској води и поделило на

једнаке делове свим становницима на Земљи, сваки човек добио би 35 тона овог драгоценог метала.

БЕЗ ОЧИЈУ

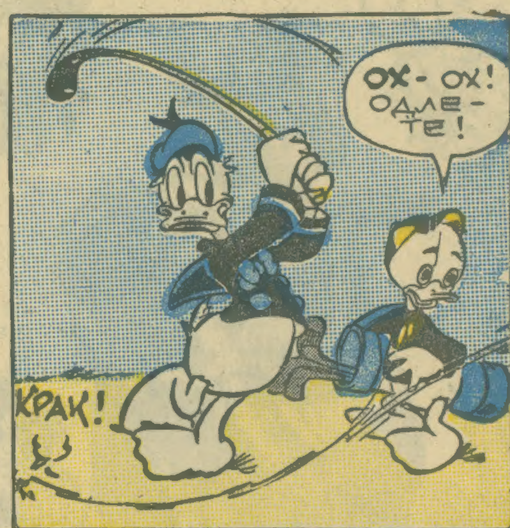
Риба-фењер (ignops agassizii) има фосфоресцентну главу

која јој осветљава пут, а уопште нема очију.

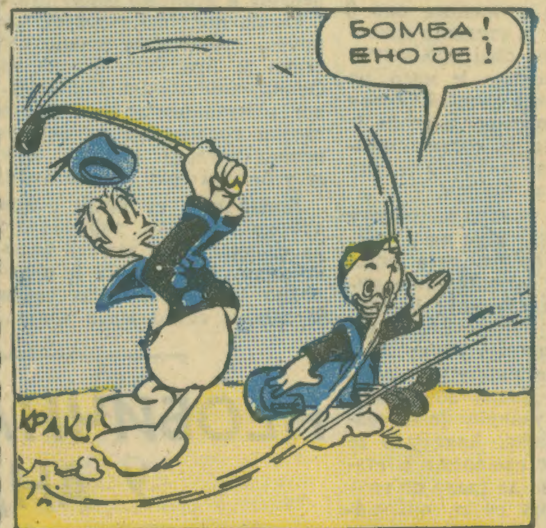

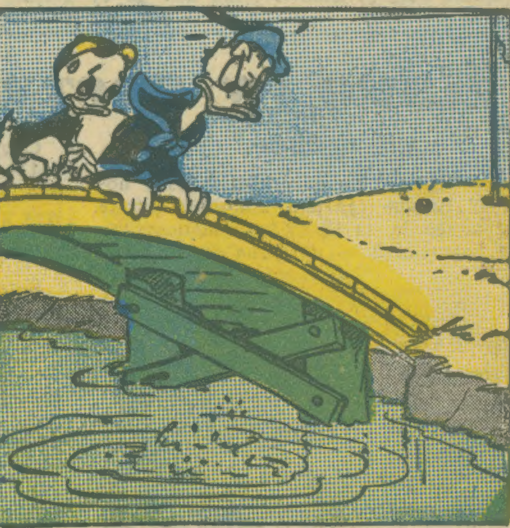

ИГРА
ПУНА САМООБМАНЕ...

Погодити на кога личи новорођенче древна је игра пуна самообмана свих „очева, мајки, тетака, пријатеља и родбине мале бебе“. „Дете је пљунути отац,“ рећи ће једни или „права слика мајке“ пронаћи ће други. Пажљива анализа фотографије детета и слике кад оно постане одрастао човек откривају да се у изразу, цртама, очима и осмеху бебе назире будући одрастао човек: сликар, научник, војник, глумац, итд. Или: први поглед открива весељака или циника, злоћу или мудрицу. Ево неколико упоредних фотографија неких познатијих људи данашњице, када су били бебе и када су одрасли.

Ко би помислио да се иза ових замишљених дечјих очију, уоквирених мркозлатастим увојцима, крије највећи биолог данашњице Ростан.

Погледајте познатог француског политичара и јавног радника Пола Реноа: некад и сад. Читавих 80 година деле ова два иста израза очију.

Познати француски сниматељ Реноар био је славан још као беба. Он је много пута позирао своме оцу, чувеном француском сликару Реноару.

ОХАНИ СЕ СВЕТИ

Сан дечака Ара Рате — Први лов — Напад тигра — Повреда старих закона — Нестали у џунгли

Чувари слонова седели су око ватре и узрујано препричавали. Сутра је велики лов на слонове. На позив махараџе многи белци стигли су из далеке вароши да присуствују лову.

Огромни кедаси поново су оправљени, те палисаде више од човека исплетене од бамбусових мотки. У њима дебелокожи господари џунгле проводе свој први огорчени бес, кад их доводе заробљене после лова.

Срце застаје од узбуђења

Ћутећи посматрао је Ара Рато, седамнаестогодишњи дечак, пламен ватре. Једног дана и он ће бити махут, чувар слонова. Сутрашњи лов је први у његовом животу.

Сутрадан, чим је сунце, црвено као крв, изронило из џунгле, махути су пронашли једно крдо слонова које су опколили. На уговорени знак почела је вика и пуцање у ваздух.

Крдо је почело да се креће пуно страха. Стари слон, предводник, узрујано диже и спушта уши и, сурлом високо подигнутом испитује ваздух. Неколико младих животиња припија се страшљиво уз трбухе мајки.

Ара Рато, први пут обузет грозничавим расположењем лова, шгуња се поред махута. Кријући се опрезно, жели да посматра одлазак слонова.

И тако они пролазе покрај њега. Једна величанствена слика! Ове огромне сиве животиње као да су дошле из праисторискот доба. Уздигнутих сурли крећу се скоро нечујно, гегајући тешка тела, кроз густу џунглу.

Ара Рато осећа како му срце застаје од узбуђења. Овако нешто тајанствено још никада није видео.

Али шта је то? Онај млади слон, скоро у средини крда, једва се вуче, а његова леђа су изобличена крвава маса.

Крдо су лако пронашли. Животиње су нервозно лупале ногама, а неколицина је гласно трубила. Тада се зачуо продоран крик тигра. И опет почеше слонови да лупају ногама. Дакле, то је било! Тигар је напао младог слона и ранио га, а затим га је крдо својом лупом отерало.

Мора да је био храбар момак тај тигар, који се ухватио у коштац са крдом слонова.

Ара Рато је мирно чучао иза једног дрвета. Кад наиђоше махути, он се придружи неопажен.

Он мора по сваку цену да излечи младог слона. То му се стално врзма у глави. То мора и махарацин вођа лова да му одобри.

Из кедаха нема излаза

После подне био је завршен први део лова. Крдо се налазило у кедаху. Чврсте капије биле су затворене. Мужјаци су се бесно бацали на палисаде, али бамбус је био добро уплетен.

Из кедаха нема излаза! Сад је крдо стајало мирно и као без живота уз ограду.

Почео је најтежи део лова: животиње треба једна по једна да буду одвојене од крда помоћу питомих слонова и да бубу привезане за стубове.

За то време бели гости су ручали у великом шатору махараџе.

Ту паузу искористио је Ара Рато да припреми свој план. Његов отац коме се обратио за савет, одбио га је грубо:

Глупости, оно што су богови почели, човек не треба да прекида. Ако су богови хтели да млади слон буде тешко рањен, онда ће они и да одлуче да он или оздрави или умре.

После тих речи стари махут се нагло окрену од свог сина и оде до ватре где су остали махути управо палили бакље.

Са запаљеним бакљама у рукама пели су се на палисаде. Крдо се узнемири.

Махараџа и његови гости заузели су места да посматрају необичан призор.

Ара Рато не види ништа осим слонице и њеног рањеног младунца. Мора покушати да се приближи животињи.

На знак махараџе игра почиње. Уз гласне крике махути бацају запаљене бакље међу слонове, који се распршавају уз узбуђено трубљење. Сад је дошао час за чуваре питомих слонова.

Пламенови бакљи претворили су арену у замагљену слику црвенкасто-сивог дима, у коме се виде тешка тела слонова како се таласају, конопци који лете кроз ваздух и одјекују продорни крици животиња измешани са људским повицима и звекетом ланаца.

Два сата касније лов је завршен. Животиње из крда стајале су везане за стубове, док су са стране сваке од њих стајала по два питома слона.

Лек — повреда закона

Ара Рато је одмах открио где се налази рањено младунче. Он виде да је то млади мужјак стар отприлике око 3 месеца. Рана је страшно изгледала, а дебео слој прљавштине и крви покрио је месо, на коме су се већ купилиројеви мува. Млади слон њиштао је уплашено кад је човек опипавао његову рану. Трзао се, али ланци су били чврсти.

Младић се толико задубио у своје мисли, да није ни приметио како се приближила група махараџиних гостију; није видео ни махараџу који је стао поред стуба младог слона. Он је стално миловао сурлу младе животиње умирујући је на тај начин. „Јадна животиња, рањена је“ узвикну једна махараџина гошћа. Ара Рато се трже из свог сањарења и стаде унезверено да гледа по групи људи који су га опкољавали.

Тада му сину изненада једна мисао! Он се баци махараџи пред ноге и замоли усрдно:

Дозволите господару да излечим јадну животињу...!

Придружи му се и она гошћа:

— Дозволите му!

Јадни слон је тешко рањен и потребна му је нега.

Махараџа им услиши молбу.

Идућих недеља Ара Рато је преживљавао тешке дане. Махути су гледали у томе што је он лечио младог слона, повреду закона свог мистичног веровања.

Ово своје негодовање нису крили од младића. Додуше нису смели лично да му се свете, јер је он слона неговао по дозволи махараџе, али зато су потајно мучили младог слона, коме је Ара Рато дао име Охани. Нарочито један млади махут, мршав и оштрих очију није пропуштао ниједну прилику а да Оханиа не гурне грубо или да га удари гвозденим анкусом, штапом којим се служе махути.

Оханиева тешка рана најзад је била излечена. Три пуна месеца Ара Рато је неговао тешко рањеног слона док се рана није затворила. За време своје болести Охани је у својој души укоренио безграничну љубав према свом спасиоцу, а према другим људима је осећао велику мржњу због тога што су махути с њим тако грубо поступали.

Ловци су тврдили...

Захваљујући будној пажњи Ара Рате није дошло до неког озбиљног инцидента између Оханиа и махута који су стално задиркивали слона. Ара Рати је било потпуно јасно шта су махути хтели да постигну сталним боцкањем и изазивањем. Очекивали су да ће Охани једног дана добити напад беса, те да ће га онда по наређењу махараџе убити.

Махути су били завидљиви, не само што је Ара Рато оштетио законе богова, него и зато што се Охани развио у прекрасну и јаку животињу.

Три године је ишло некако, али је Ара Рато за то време своје пажње добио око уста урезане боре, које су лепо развијеног младића чиниле озбиљнијим и старијим него што је уствари био.

Тада се изненада десило! Било је то три недеље пред долазак великих киша. Један махут, онај са оштрим очима, пролазио је крај Оханиа који је мирно јео и муњевитим покретом истргао му једну чекињу из репа. Охани се исто таквом брзином окренуо, прекинуо своје тешке ланце као да су од узице, зграбио подмуклог човека и високо га бацио у ваздух. Рески самртни крик махута био је једини глас ове сцене. Охани се осветио за дугогодишња мучења, осветио се тихо и загрижено.

Кад је Ара Рато зачуо дреку махута и видео њихово узбуђено трчање одмах је помислио да се нешто десило са Оханијем. Махути су одмах обавестили махараџу и он је наредио да се побеснели слон стреља. Оханиа су увели у један мали ограђени простор, а махути отрчаше да донесу пушке.

*

Два минута је Ара Рато био сам са својим штићеником. Узбуђено је обилазио слона. Охани је нервозно махао ушима, његова сурла пипала је Ара Рату као да тражи помоћ.

— Охани! — узвикну овај као по неком унутрашњем наређењу и испружи равно руку.

Охани послуша заповест. Он пружи сурлу и за један час седео је Ара Рато високо на Оханијевим леђима. После једног минута нестао је слон са својим господарем на леђима испред погледа махута који су у бесном трку придолазили.

Ловци који су ишли у лов дубоко у џунглу тврдили су: да су видели из даљине велико крдо слонова које је предводио снажни слон, на чијим је леђима седео један човек...

Троспратна ракета у дечјем вртићу

Најновија играчка у дечјем вртићу Кивенис клуба, у Онтарију, Калифорнија, је троспратна ракета, висока 12 м. Сваки спрат је, уствари, кавез да би се спречио пад малишана из ракете за време замишљеног пута на Месец.

КАКО ЈЕ КИР ОСВОЈИО ВАВИЛОН

Оснивач персиског царства Кир Велики, који је живео пре наше ере између 560 и 529 године, освојио је Вавилон, некад важан град Мале Азије, без иједне капи крви и то захваљујући једној свечаности.

Град је освојен шеснаестог дана месеца Томаза, кад се у Вавилону на веома свечан начин прослављало венчање Томаза, бога Сунца, са богињом Истар. За време гозбе, која се одржавала на двору за великодостојнике и на улицама за грађане Кир је неопазице продро у Вавилон. Кад је вест стигла до двора, његова војска држала је у рукама све стратешке позиције тако да је отпор био потпуно онемогућен.

Како су постала имена

МАЛА ВЕНЕЦИЈА

Када је Америго Веспучи (1451—1512) посетио 1492 године северно приморје Јужне Америке видео је да Индијанци подижу насеља на сојеницама — на кољу изнад воде.

Таква насеља су га потсетила на Венецију, па је он цело приморје назвао именом далеког италијанског града. Касније је истим именом названо и цело копнено залеђе тог приморја. Тако је постало име јужноамеричке државе

ВЕНЕЦУЕЛЕ

то јест Мале Венеције.

МЕДВЕЂИ ГРАД

Главни град Швајцарске

БЕРН

(170.000 становника) добио је име по немачкој речи Бар, која значи медвед. Дакле, Берн — „Медвеђи град“! Чудно име за град који је данас познат по многим културним споменицима, творницама прецизних инструмената, машиноградњи итд.

МИРИШЉАВИ ЗАЛИВ

Велики град на југоистоку Кине и истоимену британску колонију

ХОНГКОНГ

(2,4 милиона становника) Кинези називају СЈАНГАН, што на њиховом језику значи „Миришљави залив“. Ову територију Енглези су освојили 1841—42 године а 1898 године су је проширили узимањем „под закуп“ још неких ближих делова кинеског копна и суседних острва.

ПРЉАВА ВОДА

У канадској провинцији Манитоби лежи велико језеро

ВИНИПЕГ

чија површина износи 24.000 км^2. Истим именом назван је и главни град те провинције, који има око 250.000 становника, фабрике за машиноградњу, прехранбену индустрију итд. На језику Индијанаца који живе у том крају реч „Ви“ значи прљав а „Нипи“ вода; отуд Винипег — „Прљава вода“!

ЗЕМЉА ЈУГА

У источној половини полуострва Индокине лежи

ВИЈЕТНАМ

чије име на језику њених становника значи Земља („вијет“) југа („нам“). Као што је познато она је подељена на Јужни Вијетнам, који има 12,4 милиона становника (површина 170.000 км^2), и Северни Вијетнам са 15,2 милиона становника (површина 164.000 км^2).

ВИСОКА ПЛАНИНА

На острву Хаваји, у Тихом Океану, постоји велики активни вулкан

МАУНА ЛОА

висок је 4.168 м. На језику Хавајаца он се зове Висока Планина: мауна — планина и лоа — дугачка, висока.

НЕОБИЧНА ГАЛЕРИЈА У АНДИМА

Пилот једног туристичког авиона у држави Перу, кога је изненадна бура бацила далеко ван уобичајеног правца летења, открио је у перуанском делу Анда џиновске цртеже за које нико није претпостављао да постоје. Од раније се знало само то да у околини древног насеља Нацка на почетку падина Анда, постоји неко усправно камење, али није било познато чему је служило. Пилот залуталог авиона, међутим, видео је и снимио у непроходном делу области, слике великих птица, паукова, вишеглавих змија итд. Недалеко од тог места видео је на стотине геометриских линија које означавају кретање сунца и звезда. Цела галерија под ведрим небом са више стотина цртежа и геометриских слика налази се на простору великом 500 квадратних километара. То је, уствари, пуста висораван на 450 метара висине која је некад била насељена. Према процени археолога ова заоставштина је стара око 2.000 година.

ЗАТО ШТО ИМАЈУ ЈЕДНУ ВРЕЋУ

Аргентинац Енрико Ферари послао је писмо једној новинској редакцији у коме јој је испричао овај случај, вероватно не једини у свету:

„Отишао сам на пошту у провинциском граду Ла Плати да предам писмо и убацио га у одељак у „иностранство“. У том је наишао службеник да покупи писма и ја сам га посматрао. Покупио је сву садржину из сандучића: „иностранство“, „унутрашњост“, „центар града“, и „околина“ у један џак.

— Зашто сте то све помешали, кад су пошиљаоци то лепо распоредили? — упитао сам службеника.

— Шта ја могу кад имамо само једну врећу, — одговорио је службеник слежући рамена.

У ЦИНОВСКОМ СВЕТУ

ДА БИ ДЕТЕ ПОДИГЛО ЧЕТКУ, ПОТРЕБНО МУ ЈЕ ДА НАПРЕГНЕ СВУ СНАГУ.

Још од давнина човечја машта створила је цинове — измислила људе огромних размера, који су имали и натчовечанске особине: били су зли или добри чудотворци, могли су да закораче преко највећих планина и да прегазе преко најдубљих мора.

Познати су и детаљно описани киклопи-личности из грчке митологије, као и Одисејево бекство из пећине једнооког киклопа. Свифт је за свој политичко-сатирични роман Гуливерова путовања, такође доста размишљао о овим колосима, пошто је свог јунака великог Гулвера провео кроз земљу Лилипутанаца — патуљака, а доцније и кроз земљу цинова. И Волтер је у једној својој сатири узео као главну личност дива становника Сиријуса. Познате су и многе приче на ту тему.

Данас нема човека који бар једанпут није затворио очи и допустио својој машти да га претвори у цина, који безбрижно корача са острва на острво, лако прелази планинске врхове, иде улицама неког огромног града рушећи облакодере и рукама хватајући авионе, остављајући за собом страх и пустош.

Машта? Да, у овом случају расплинута човечја машта која се претвара у фантастичне облике. Али ретко коме падне на памет да смо ми стварно цинови, окружени многобројним правим „патуљцима". Свакодневно пролазимо крај њих, живимо у истој соби, разговарамо са њима, а тако мало знамо о њиховом гледању и схватању света који их окружује. Наравно, реч је о деци.

ЦИНОВСКИ „ОТАЦ" ОПОМЕНУО ЈЕ „БЛАГИМ" ГЛАСОМ МАЛИШАНА ДА НЕ ЛАРМА ДОК ОН ЧИТА НОВИНЕ

Какво је то осећање живети у њиховом свету где људи изгледају као цинови, намештај огроман, а раздаљина велика?

На ово питање дао је практичан одговор познати енглески архитекта Паул Ритер, који је у граду Нотингему у Енглеској, уредио изложбу, која посетиоцима сасвим верно дочарава димензије дечјег света. И деца имају машту, која их носи и усплављује, када она виде Дизнијеву земљу и јунаке из бајке. Али оно што деца виде својим очима није тако минијатурно и обично како се мисли.

На овој мало чудној, али врло поучној изложби могу се видети људи и делови намештаја два и по пута већи од њихове нормалне величине. Ту је фотеља у којој завањено седи „отац" — уствари циновска гипсана фигура — и чита новине. У соби се налазе сто и столице, телевизор, мачка направљена од крзна. Све је то повећано за два и по пута од нормалне величине, јер су стручњаци утврдили да дете од три године види околне предмете толико повећане. Сада можете замислити тог малишана који се стварно осећа као да је залутао у некој земљи цинова.

ТРОГОДИШЊИ ДЕЧАК ПРОПЕО СЕ НА ПРСТЕ ДА БИ ДОХВАТИО УПАЉАЧ ТЕЛЕВИЗОРА.

Дете нормално не одаје страх, јер су ти „цинови" његови родитељи. Оно се од првог дана привикло и саживело у тој средини. И мачка га неће уплашити, јер се та „циновска" животиња благо умиљава око њега. Наравно, да би помакло столицу, оно мора да напрегне сву снагу, а да би отворило телевизор, мора да се пропне на прсте. Али, то детету ништа не смета, јер сваког дана оно све више расте, а ствари остају исте. Тек после много година ако човек посети кућу или град у коме је као дете живео, он ће видети како је то све много мање него што је некада замишљао. Сада је и он постао „цин", нормално се осећа у свету, заборављајући да деца око њега и сада виде ствари онако као што их је он некада видео.

ДЕТЕ У КУХИЊИ ОСЕЋА СЕ КАО У КУЋИ У КОЈОЈ СТАНУЈУ ПРАВИ ЦИНОВИ

ГОРИ ОД СЛОНА

Власник трговине порцеланским предметима у Хамилтону, у Охају, хтео је да провери узречицу која се употребљава у том крају и која гласи: „Као слон у порцеланској радњи". Циљ му је био да види колику би штету ова животиња стварно могла да учини. Изнајмио је слона из тамошњег зоолошког врта и за три сата, колико је слон провео у радњи, није разбио ниједну стварчицу, али је зато свет, који је нагрнуо да види слона, разбио посуђе чија вредност износи 100 долара.

★

ПРИЈАТАН МИРИС ПАРИСКИХ МЕТРОА

После проба извршених пре две године, Управа париске подземне железнице завела је на возовима специјалне аутоматске уређаје за освежење устајалог ваздуха у подземним станицама. На првом и последњем вагону подземне железнице налази се по један аутоматски уређај. Чим први вагон наиђе у станицу, из њега излази облак пријатног мириса који истовремено убија штетне клице. Кад воз пође из станице, из уређаја последњег вагона излази исто хемиско средство све док се композиција не изгуби у тунелу.

★

ДИМЊАЦИ КОЈИ »ПЕВАЈУ«

Као у свим индустриски развијеним земљама, тако и у Совјетском Савезу становници који живе у сенци фабричких димњака трпе од загађеног ваздуха. Да би се борили против овог зла, совјетски стручњаци за хигијену у индустрији дошли су на мисао да то спрече на овај начин. Они су претходно установили да сумпорна киселина, која одлази из растопљене руде, може да се задржи на страницима одвода ако се у шупљини димњака изазове вибрирање ваздуха. Пошто су практичне пробе успеле, неки фабрички димњаци у Совјетском Савезу почеће ускоро да „звуче".

★

ДА СЕ НЕ ЧЕКА НА АУТОБУС

У Лондону постоји 500 линија и 7.000 аутобуса. Међутим, често се догађа да услед закрчености улица путници морају дуго да чекају на аутобуској станици. Да се то не би догађало, управа саобраћаја установила је електронско обележавање возила. На сваком аутобусу уместо броја постоји светлосно жариште друге боје, активно дању и ноћу. На аутобуским линијама налазе се пријемници са фотоелектричном ћелијом који контролишу пролазак аутобуса и обавештавају дежурног службеника о ситуацији на станици. Чим службеник установи да на једној линији аутобус одавно није прошао, одмах у том правцу шаље ванредна кола.

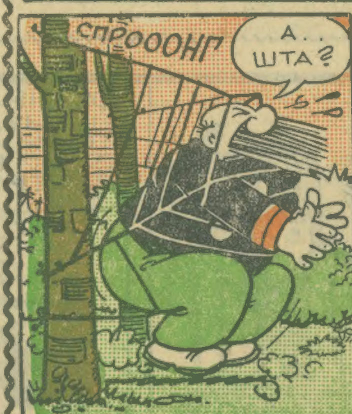

БУДУЋНОСТ АВИЈАЦИЈЕ

Пут на Месец и моћне вишеспратне ракете тренутно су скренули пажњу јавности са ваздухопловства. Ево најзначајнијих остварења у овој области као и пројеката који ће у блиској будућности постати стварност.

На америчко тржиште лансирана је нова врста ваздухоплова такозваног „хелибуса", модернизованог хеликоптера који ће транспортовати 68 путника брзином од 240 километара на час. Оне ће саобраћати између већих и не много удаљених градова.

Атомски путнички авиони засада су у свим земљама стављени у други план, јер би једна карта за путовање била много скупља од карте на млазном авиону.

Прогрес у авијацији не очекује се само од убрзања, већ и од новог америчког типа авиона, такозваног „конвертиплејна" који полеће вертикално а затим у току лета помоћу елиса мења правац, тако да оне не служе више за вертикалну, већ за хоризонталну вучу. Сматра се да ће већ око 1965 године овакви авиони заменити хелибусе. Неки техничари сматрају да ће можда кроз пет година линиски путнички млазни авиони моћи да атерирају на крововима кућа. Један енглески стручњак недавно је изјавио да ће око 1970 године циновски вишемоторни млазни авиони, који лете брзином од 2.700 километара на час, на висини од 18 километара и транспортују 135 путника, моћи да узлећу и слећу вертикално као најлакши данашњи хеликоптер.

НАМЕСТО ГАЈГЕРОВИХ БРОЈАЧА — ПУЖЕВИ

Има животиња које су осетљивије на радиоактивно зрачење од других. Например, ако се радиоактивном зрачењу подвргне један пуж, он ће одмах да увуче рогове, острига ће да склопи капке, мрави ће, врло узнемирени, понети да јуре лево и десно тражећи невидљиви излаз, и тако даље. Без Гајгеровог бројача ове животиње знају да је наступила опасност.

Јарослав Пехичек:

НОЋУ ЈЕ МРАК

Жандармериски живот није лак, али је понекад ипак забаван.

У једанаест часова ноћу дошао је у жандармериску станицу човечуљак с риђом брадицом и црвеним носем као краставац. Каже да му се догодила незгода. Наредник га поче испитивати, али човечуљак не зна с кога краја би почео. Требало му је доста времена док је успео да исприча шта му се управо догодило:

Он је кројач из Отрадовица и враћао се са кројачке скупштине у Костелцу. Признаје, кајући се, да је са скупштине изишао око чет после подне, али се после састао с познаницима, запричали се, свратили у крчму и оданде изишао нешто око девет, по мраку. Изгледа да му се мрак не свиђа.

— Дакле, потражим с ким бих се удружио на путу — прича он. Под Хурком сретнем некаквог човека и одмах пођем с њим. Али он није волео да говори. Журио је. Рекао да је у Отрадовицама на одмору, али ми се то учинило чудно, јер га нисам дотад видео. А није ни личио на неког на одмору. Уосталом ове Пражане човек никад не може схватити, јуре ти они по пољима, по шумама као да их је ко најмио. Овај је поврх свега имао у руци батину као цепаницу, био је без шешира, а кад сам се почео распитивати код кога станује и колико мисли код нас да остане, није хтео да одговара. Помислим, дакле, да ће бити најбоље ако пођем својим путем, али се он одједном присетио да ћу ја знати неки краћи пут кроз шуму.

„Аха, — помислим — хоћеш да ме навучеш у густу шуму, па онда збогом свете!"

Сазнао сам јуче док сам био у Костелцу да се одржава тамо седница клуба тешкоатлетичара. Знам, господине удреднице да не изгледам као атлета, али мислио сам да се то у мраку можда неће познати. Он ништа није одговарао, а ја сам додао да сам већ неколико пута добио лепе награде за победе у грчко-римском рвању.

— То је диван спорт, — каже ми тај господин. — Ја само погдекад идем на пецање.

— Аха, — мислим ја, — хоћеш да ме уљуљушкаш да заборавим на опрезност. То ти неће поћи за руком.

— Није то никакав мушки спорт — одговорим му ја — ја сам још пре рата, кад сам у Прагу био на занату, тренирао бокс. А највише ми се свиђа стрељање.

Он опет вели да је то занимљиво. Каже да му је срећан случај послао таквог јунака за сапутника, јер је то за овакав ноћни пут права благодет. Али је то рекао некако чудно. Одмах сам помислио:

„Момче, теби се не може веровати".

— То је моје задовољство, — настављам одмах, — у пуку ми није било премца у гађању из пушке и револвера.

— Међу нама, господине наредниче, у рату нисам ни био, јер сам дустабанлија и нешто сам мало грбав. Истину да кажем и не знам како револвер изгледа. Али мислим, пре него му се у глави све то среди изићи ћемо из шуме, а онда сам на коњу, јер пред селом не сме ни покушати да ме нападне.

Наједном он заћута. Видело се једва на корак пред нама. Замало да нисмо изгубили пут.

— Ала се овде слабо види! — велим ја. — Вама је лако, имате штап, а ја ћу сломити ногу.

— Извукао сам као случајно успут из уметрених дрва цепаницу, једва сам је носио, да бих се могао о нешто ослонити.

— Сад бар могу неког лупити овим по глави — додадох узгред.

— Зна се да је ватрено оружје најпоузданије — почео сам опет. — Знате, не би требало али ја не идем без револвера ни у цркву. Кад у шуми ноћу сретнете неког непознатог, довољно је да урадите само ово...

И почео сам шкљоцати кутијом за цигарете.

Сапутник наједном потскочи, мислио сам да ће ме сад напасти, гурну ми нешто у руку и побеже у шуму. Ја такође нисам оклевао, са оваквим људима нема шале. Истрчим из шуме и погледам шта ми је ћушнуо у руку.

— Ево то, молим вас, новчаник и сребрени сат. Шта да радим са њима?

У тај час неко залупа на врата и мали, дебео господин у карираном капутићу, без шешира упаде у собу као без душе.

— Господине наредниче, ја сам опљачкан! Некакав разбојник ми је узео у шуми новац и сат.

— Да није ово ваше, — упита га наредник и угризе бркове. — Овај господин је то нашао!

Два ноћна шетача почеше да буље један у другог и са запрепашћењем да упоређују своје страшне претпоставке са неочекиваном стварношћу.

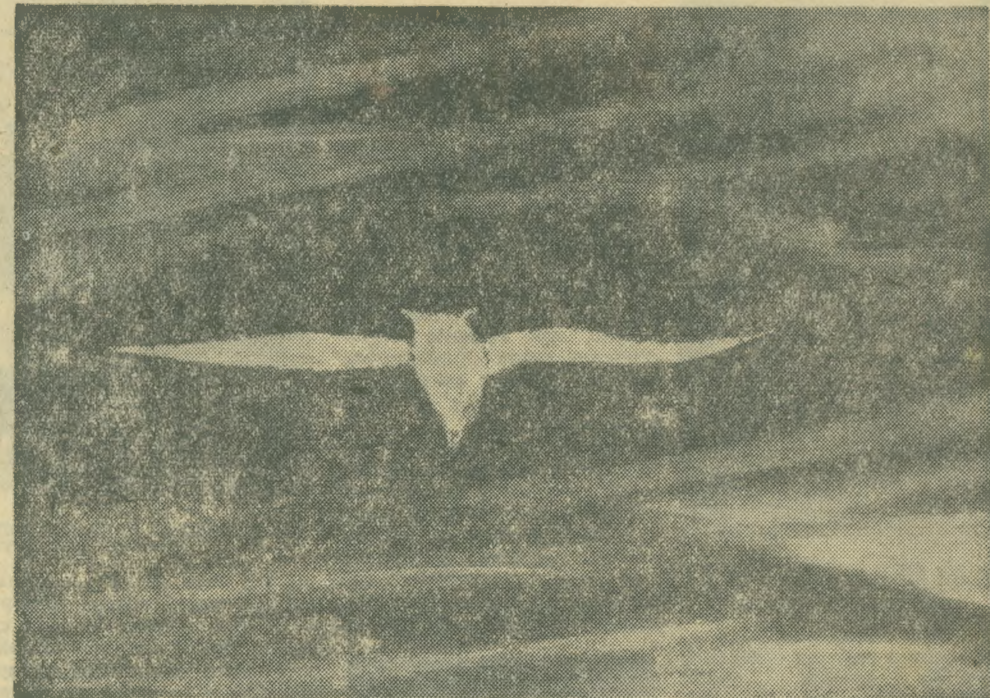
— Да, изгледа — промуца Пражанин. — Биће да је разбојник путем изгубио. Хвала вам, збогом.

Обојица пожурише кроз врата и немирно погледаше један другог.

— Сад бисмо могли још комад пута да идемо заједно — предложи бојажљиво господин из Прага.

— Или би вам се више свиђало да попијемо коју за срећна састанка. Знате, не бих волео да о овоме причате. Овде ми се свиђа и не бих хтео да се враћам у Праг кад ми још преостаје четрнаест дана отсуства.

ДОВИЂЕЊА У ПРОЛЕЋЕ

Милиони птица напустили су сада своја гнезда и отиснули се на дуго и узбудљиво путовање. Тај пут је далек и пун неизвесности. Многе драме одиграће се у ваздуху, а многе птице неће више никада поново доћи у своје напуштене домове. Али, закони природе су неумољиви.

Тешко је и замислити кроз какве све напоре морају да прођу и какве тешкоће треба да преброде ова нежна бића, пре него што дођу до свог циља. Нека јата птица су већ кренула са замрзлих брежуљака Северне Европе, Гренланда. Она ће морати да превале око 7.500 миља док нађу своје место на тлу жарке Африке.

Птице певачице обично путују ноћу. Дан оне проведу ловећи инсекте, јер за време лета птице троше огромну енергију.

У току сеобе птице инстинктивно одређују правац свог путовања. У лету често користе повољне ваздушне струје, које их због аеродинамичног облика тела и лаких шупљих костију, носе као мале једрилице. Али, понекад, оне морају да се боре против снажних супротних ветрова. Ноћне магле или кише претстављају највећу опасност за ове мале путнике. Када птице у том непрегледном мору влажне таме, угледају кулу светиљу, оне бивају привучене светлошћу као да су омамљене и мењају свој правац. Под таквим условима оне могу да се нађу стотинама миља далеко од правца свога пута, изнад пространог океана. Тада настају часови ужасне драме у ваздуху. Уморне и гладне птице лете до изнемоглости, читава јата падају у узбуркане таласе мора. Понекад треба издржати 36 и више часова у лету. Оне које имају срећу да наиђу на бродове на пучини, слете на њих као на острва спасења.

Када се прелете мора, завршена је прва етапа пута. Када птице угледају афрички континент, не радују се томе као и други путници на домаку циља, јер знају да и овај пут над копном није ништа мање опасан. Под њима се сада пружа огроман океан врелог пустињског песка, без трунке хране и без капи воде. Пешчане олује су опасније од оних које их прате над морем. А када у близини обале нађу шумарке, или даље у пустињи мале оазе, ни ту не престаје опасност, јер многи непријатељи: птице грабљивице и друге звери су спремни да хватају изнемогле путнике.

Не, то није лак пут на који птице крећу сваке јесени. Нико не зна колико птица напусти старе, а колико их стигне у нов завичај. На миграционим мапама научника само грубо су уцртани ваздушни путеви којима се крећу птице-селице. Нико тачно не зна ни колико дуго траје тај пут. Постоје забележени подаци да су птице за 24 часа прелетеле 300 миља, а забележен је случај да је једно јато за 43 часа прелетело око 600 миља.

Али, тада често дођу временске непогоде које онемогућавају за неколико дана даљи лет. Верује се да просечно пут до Јужне Африке траје неколико недеља.

Сваке године ујесен ледени ветрови и снежне олује терају пред собом ове мале летаче. У студеном ваздуху и на залеђеној земљи за њих више нема хране. Тада птице напуштају своја гнезда и крећу на дуго путовање скопчано са многим опасностима. За време тог путовања чим уграбе погодан тренутак за одмор, оне зацвркућу: „Довиђења у пролеће". То је знак поздрава, обећање које птице увек одрже, јер упролеће истим тим путевима кренуће оне са југа на север, у своја стара гнезда, међу своје старе пријатеље.

ДА СЕ ОЧИСТИ ЧИТАВ ГРАД

Свакодневно спремање стана, прање и рибање одузима домаћици прилично времена и захтева доста снаге. За 25 година рада у кући једна домаћица толико очисти да би то било довољно да се један велики град засија од чистоће.

ЏИНОВСКЕ ОЛОВКЕ

У свету се производи готово 370 различитих врста оловака, у више од 70 разних боја и 18 степена тврдоће. Има оловака — лилипутанаца дугих свега 1,25 сантиметра и џинова-оловака дугих 3 метра и 60 сантиметара. Обичном оловком може се исцртати линија дугачка готово 60 километара или написати око 50 хиљада речи.

С МРЕЖОМ ОКО СВЕТА

Да би набавила све што јој је потребно и припремила дневне оброке, домаћица мора у току једног дана да превали око четири километра. После тридесет година вођења домаћинства она иза себе има толико пропешачених километара колико износи обим Земље.

Трагом научних израза

● Европљани су много касније од Кинеза открили црни минерал који привлачи гвожђе. Сматра се да је грчки мислилац Талес први проучавао ову физичку појаву. Примерци црног минерала који га је веома заинтересовао потицали су из околине малоазиског града Магнезије и због тога му је Талес дао име „магнес". Овај назив дошао је до нас као реч „магнет", док се минерал данас зове магнетит.

● Велики природњак Плиније Старији побркао је Талесов „магнес" с једним другим црним минералом, па га је такође назвао „магнес". У Средњем веку Плинејева дела преписивана су руком и тако умножавана. Понекад су тај посао обављали људи недовољно пажљиви, а можда и недовољно учени, па су мењали многе његове речи и изразе. Тако је Плинијев „магнес" постао „манганез".

● У каснија времена Плинијев „магнес" употребљаван је у прављењу стакла за отстрањивање тј. испирање нечистоћа и примеса које би иначе стаклу дале зеленкасту боју. Због тога је овај минерал добио име „пиролузит" од грчке речи „пир" — ватра и „лоуеин" — прати.

● Године 1774 шведски минералог Јохан Готлид Ган издвојио је из пиролузита нов метал. Име за нови метал Ган је узео из средњовековних преписа Плинијевих дела: назвао га је манганез, тј. манган.

● У стара времена у области Магнезије био је откривен и један минерал беле боје. Римљани су га назвали „магнезија алба" (на латинском „албус" значи бео) за разлику од Талесовог „магнеса" који је црн. Године 1831 француски хемичар Антоан Биси издвојио је један метал из руде сличне „магнезији алба" и назвао га — „магнезијум".

● Тако се име старог града Магнезије очувало у називима два метала — мангана и магнезијума —, минерала магнетита и у имену једне природне појаве — магнетизма...

* * *

● За Грке из последњих векова пре наше ере, стари египатски језик био је већ „мртав језик", исто онако као што су данас за нас латински и старогрчки. Грчки путници који су доспели у Египат наишли су тамо на споменике на којима су се могли видети уклесани тајанствени знаци које обични Египћани нису умели да читају нити да разумеју. Језик на тим споменицима био им је непознат. Само су још египатски свештеници разумевали стари језик и због тога су Грци тајанствене знаке непознатог писма назвали „хијероглифика" — од грчких речи „хиерос" (свети) и „глифеин" (урезати, уклесати) од чега је касније постао назив хијероглифи или јероглифи, како и ми још и данас називамо старо египатско писмо.

СИМА ЗИМА

ТРИ АКЦИЈЕ

Гестапо и специјална полиција уложили су све своје снаге да у зиму 1941—1942 године у Београду униште партиску организацију. Започели су обимну крвол очну хајку на њене чланове, симпатизере и све родољубе. Била је то тешка зима. Многи комунисти пали су на својим борбеним положајима, а агенти гестапоа и специјалне полиције ликовали су што ће коначно сатрти партиску организацију у побуњеном Београду, и већ једни другима честитали.

Бањички логор пунио се из дана у дан, стрељања нису престајала, гинули су знани и незнани борци, а ипак револуционарни покрет у Београду пламтео је и даље. Али растао је и бес крволока. У једном поверљивом извештају специјалне полиције њен шеф је морао да констатује: „... један део револуционара није могао бити досад откривен услед строге конспирације која је основно правило комуниста у њиховим акцијама...“

Партиска организација Београда радила је у дубокој илегалности, и за све време окупације и терора, непријатељи нису могли да је униште. Појединачни успеси били су брзо замрачивани и ликовања су се претварала у немоћан бес. Ни одмазде нису могле да застраше родољубе. Бунтовни Београд и хиљаде његових становника пожртвовано је учествовало у акцијама које је организовала и водила партиска организација.

☆

У тренуцима кад су сматрали да су на врхунцу своје моћи, и да је партиска организација Београда сломљена, крволочни шеф IV отсека специјалне полиције Бећаревић морао је да извести своје господаре: „... У међувремену комунисти су извршили једну несхватљиву отмицу и два атентата на полициске службенике...“

Све се то десило у року од два месеца. Иако је Бећаревић уживао углед код Немаца ове три акције угрозиле су његов положај и он је морао да нађе начина да се оправда. То је наравно било на рачун комуниста које је у специјалној полицији сврставао у категорију I и после ужасних мучења слао у Бањички логор где је требало да остану „до даље наредбе“. Међутим, они су сви, убрзо по доласку ту, стрељани.

А кад је почетком 1942 године шеф гестапоа позвао да му се и лично објасни шта се то све догађа у Београду, овај је нервозно кршио прсте и снисходљиво се извињавао: „Чинимо све што можемо, али у онима је сами ђаво“.

Споразумевајући се међусобно родољуби су већ били створили свој тајни језик. То више нису биле само јавке него и позив на дело.

На вратима једног стана у Палмотићевој улици закуцао је неки младић. Кад се појави ла домаћица, рекао је: „Послала ме тетка Перса за пекмез“. Домаћица, већ постарија жена, одговори: „Пекмеза немам, али ево ти корпа дрва“. А под дрвима у корпи био је револвер, који је ова жена вешта сакрила кад је њен син официр одведен у ропство.

После ових тајних порука, избијала је увек нека акција. „Где је општинска штедионица?“ — „На Чукарици!“ — „Послао ме чика Ставра из Смедерева“ — „Хвала богу!“ — „Дошла сам из вашег места. Поздравила вас је мајка!“ — „Послао ме чика Младен за ципеле!“ — „Имам само један пар“ — „Ви имате кревет на продају?“ — „Не ја, има комшија!“ — „Молим вас да ли је овде госпођа Валерија?“ — „Ту је у трпезарији“ — и хиљаде других оваквих порука које су скривале договоре и дела београдских комуниста и родољуба.

•

Месни комитет партиске организације у Београду првих месеци 1942 године одговарао је на терор гестапоа и специјалне полиције читавим низом револуционарних акција. Али тада се и месни комитет налазио у тешком положају. Његови чланови су се све теже скривали испред бесомучног непријатеља, али су ипак успевали да се састају и доносе одлуке које су одмах потом спровођене у дело.

У току два месеца чланови партије, уз помоћ симпатизера, остварили су три значајне акције, поред многих других.

•

На путу од Ужица ка Београду — агенти гестапоа ухапсили су једну другарицу код које се налазило много илегалног материјала. Пошто је била пред порођајем гестапо ју је предао једном одељењу тадашње војне болнице. После порођаја требало је да започне мучење како би се дознао канал и везе преко којих је она дотурала материјал. Месни комитет одлучио је да ту другарицу спасе. Лекари комунисти и симпатизери покрета успели су да је из затвореничког одељења болнице преместе у породилиште Опште државне болнице.

Један од учесника у тој акцији прича:

— Било је то половином јануара месеца 1942 године. Београд је био потпуно завејан. Напољу је кошава разносила снег у густим леденим облацима, а око три сата после подне већ је почео да се спушта мрак.

Ухапшена другарица се већ била породила. Пред вратима њене собе чувао је стражу наоружани жандарм. Два друга, са скривеним револверима у џеповима, ушла су у одељење као посетиоци јер је био дан примања. Хитро су разоружали жандарма, затворили га у једну споредну просторију и пресекли телефонске везе. Потом су са одељења извели другарицу, заједно са бебом, и несметано изишли из болнице, пред којом је чекао неки стари аутомобил. На самој капији шест другова бомбаша били су спремни да ступе у акцију на први знак.

Вејавица је била страшна. Очи и лице засипале су иглице ситног бодљикавог снега. Невероватном брзином сви су се сместили у ауто који је мучно затандркао београдским улицама. За време те вожње, више него узбудљиве, беба која још није честито ни прогледала, ћутала је у топлом крилу своје мајке и, у пратњи одлучних и неустрашивих људи, пренета у слободу.

•

Ђока Космајац био је један од најозлоглашенијих агената специјалне полиције. Садистички је уживао у мучењу ухапшених родољуба и хвалио се како је он страх и трепет за комунисте. Његов помоћник био је Обрад Залада, по положају нижи од Космајца, али по крволочности раван њему. Космајац је становао у улици Змаја од Ноћаја, и сваког дана одлазио на дужност у злогласну Главњачу. Месни комитет је решио да та два џелата ликвидира.

Био је почетак марта 1942 године. Велике гомиле снега још су стајале по улицама, а изјутра биле замрзнуте. За ову акцију била су одабрана четири најбоља млада члана партије. Наоружани револверима они су заузели своја одређена места у време када је Космајац требало туда да прође.

Пред самом Космајчевом кућом једна девојка у народној словачкој ношњи стално је пресипала млеко из једне канте у другу. И већ је постајала нервозна. Али, кад су из куће изишла два човека, и најпре се обазрели на једну и другу страну, она започе као случајно да лупа кантом о канту. Убрзо одјекнуше пуцњеви. Космајац и Залада више нису начинили ниједан корак према Главњачи, а са улице је зачас нестало и млекарице Словакиње и другова.

•

После овога није протекло готово ни недељу дана. Једном улицом, која је у то време носила име кнеза Павла, закорачио је Драгољуб Штерић, старешина првог кварта и поверљива личност специјалне полиције. Тек што је био изишао из своје куће и заузео став важне личности, јер је сматрао да већ самом својом појавом улива страх, — а наједном одјекну неколико револверских хитаца. Штерић се затетура и свали на плочник, а три човека појурише улицом у разним правцима. Жандарм, који је био на дужности пред Штерићевом кућом, брзо скиде пушку и окину једном, два пута. Један човек је још трчао, и жандарм опали још једном. Човек паде и остаде на плочнику непомичан.

У овој иначе прометној улици, сав свет се разбежао. Жандарм је пришао човеку на кога је пуцао и утврдио да је мртав. Вратио се своме шефу, који, свањен поред ивичњака плочника, није више давао знаке живота. Дунуо је у пиштаљку дуго и сакрио се иза капије од страха да се и њему нешто не деси.

А месни комитет београдске партиске организације спремао је нове акције...

ЗБОГ ТРАДИЦИЈЕ

Енглеска влада још плаћа годишње известан износ за одржавање замка, који, уствари, не постоји, нити је икад постојао. Наиме, у 17 веку краљ Чарлс II измислио је „замак Филингхарн“ да би своју благајну пунио новцем на рачун својих поданика, који су морали да плаћају данак за тај измишљени замак. Доцније, он је тај измишљени посед издао у најам, али државна благајна, која је наплаћивала данак од поданика, није обуставила исплате краљу, мада се знало да замак не постоји. Из традиционалних разлога ништа се није изменило.

НЕВЕРОВАТНО, СВЕ ИСТО...

Харолд Синклер и Хершел Синклер близанци су. Они не само да личе један на другог као јабука јабуци, него, како кажу, углавном исто мисле и исто раде, што је невероватно. Пре неки дан Харолд је пошао аутомобилом до свога брата. У истом тренутку и Хершелу је пало на памет да посети Харолда. На аутопуту Олатона, америчка држава Кентаки, њихова возила су се срела и сударила. Оба возача остала су неповређена, али се догодило опет нешто невероватно: за оправку својих аутомобила, који су исте марке и истог модела, и један и други имали су да плате тачно по 250 долара, јер је квар био исти.

ЖИВИ ФИЛТЕРИ

Док обожаваоци куварске вештине уживају у шкољкама, они не сањају чему служе ти мекушци на добром гласу. Међутим, износећи научну истину до које су дошли зоолози, верујемо да се тиме неће покварити ничији апетит.

Као и друге шкољке са цевима за усисавање и избацивање воде, тако и шкољка звана „Венера“ игра важну улогу у прочишћавању морског жала. Загњурена у песак, Венера извлачи из своје шкољке две мекане цеви које могу да буду различите дужине. Цеви су назване „сифонима“. Животиња увлачи у себе воду кроз трбушни отвор а избацује је пречишћену кроз леђни отвор. Док му се задржава у телу, мекушац црпе све што може да храни његов организам. Да би се течност кретала, ангажован је веома компликовани сплет мишића који воду потискују ка излазном отвору. За то време шкољка узима из воде кисеоник, без кога не би могла да дише, и разне отпатке са морског дна. У току 24 часа један мекушац пречисти 50 до 100 литара воде! Више стотина хиљада шкољки, које леже у песку једног дугачког пешчаног спруда, врше у правом смислу речи чишћење дна и пречишћавање воде читаве обале.

Маколико се мало времена један мекушац налазио у песку са отпацима нечистоће, он их вари и зато може да буде и опасан по човека кад се употреби као храна. „Венера“, а сличних шкољки има на стотине врста, увози се у Западну Европу из Сједињених Држава и зато је скупа, али је има на једном делу француске обале. Да не би долазило до стомачних обољења и тровања, рибари морају да воде рачуна одакле их купе, да ли се налазе у чистом песку или у близини градских колектора.

ЛУТКЕ СА „СРЦЕМ“

Амерички произвођачи играчака изнели су недавно на тржиште лутке код којих може да се чује како „срце“ куца. Ускоро ће се поред оваквих лутака продавати и разне животиње-играчке са „срцем“. Уствари, у унутрашњости лутке налази се један мали електрични механизам, тачно на месту где се код човека налази срце. За правилан рад „срца“ произвођачи дају, нажалост, само једногодишњу гаранцију.

ЗАПАМТИЛА

Шведски железнички чиновник Јарестам возећи се пре неколико месеци ујутру својим аутомобилом на посао у Штокхолм спазио је на ивици пута лисичје младунче које је било лако озлеђено, а остало је без мајке. Није имао времена да се око њега бави, па му је оставио свој доручак. Сутрадан животиња га је чекала на истом месту и отада ју је он свакодневно хранио. Лисица је најзад оздравила и порасла и толико се припитомила да једе из његове руке.

НЕСРЕЋНИ »СРЕЋНИЦИ«

Вероватно је и вама позната хумористична прича Антона Чехова „Срећник", прича о младожењи који је на брачном путовању свратио у бифе на станици Бологое да се мало поткрепи, а затим сео у погрешан воз и отпутовао на супротну страну од своје невесте. Смејући се над комичном ситуацијом, свакако сте били склони да његову „расејаност" објасните оним што је „срећник" попио у бифеу. Међутим, кривица можда није била искључиво његова.

•

У време грађења првих железничких пруга у Русији сматрало се да је најбоље ако се железничка станица налази, као какво острво, усред трачница. При томе је станична зграда прављена строго симетрично, сви су улази и излази били исти, тако да није ни чудо што су путници често седали у погрешан воз.

•

Историја првих железничких пруга у Русији пуна је догађаја који данас изгледају просто смешни. Као и у другим земљама, и тамо су на железнице гледали као на веома опасан изум. Да би се та опасност смањила, био је уведен низ мера међу којима је била и најстрожа забрана пушења у вагонима. На листу прекршитеља ове забране доспео је једном и познати композитор Лист. Кад је он, не знајући за ту забрану, запалио цигару у вагону царскоселске железнице, настала је таква узбуна да је Лист био приморан да иде у жандармериску станицу „на изјашњење".

•

Једна од мера безбедности био је и „лов" на сумњиве особе. У прво време постојања николајевске железнице, особа која је желела да путује морала је доћи на станицу најкасније један час пре поласка воза. Ту је специјалном чиновнику предавала полициску потврду и тек тада добијала дозволу да купи возну карту. Путници који су купили карте нису смели напуштати чекаоницу. Они који не би успели да уђу у вагоне до другог звонцета, губили су право на путовање. У згради железничке станице будући путник није смео имати ништа на глави. Тој наредби придавала се толика важност да је њено испуњавање често контролисао нико други до начелник саобраћаја, гроф Петар Клајнмихел који је имао специјалну канцеларију на железничкој станици у Петрограду.

•

Нарочито строг надзор водио се над отпремањем поште. Због тога су поштанске композиције отправљане у пратњи жандарма-коњаника, који су на својим коњима јурили поред воза.

•

Звиждук локомотиве изазивао је страх код људи. Због тога је Николај I наредио да се звиждуци замене — музиком. Од железничкогособља створени су читави оркестри. Испред димњака локомотиве био је постављен вергл чију је ручицу окретао нарочити чиновник. Његову свирку пратили су кондуктери трубама и добошима.

•

Локомотиве царскоселске железнице, израђене у иностранству према специјалним нацртима, имале су лична имена: „Лав", „Орао", итд. Па ипак, ни оне нису биле сасвим сигурне, због чега је у покретни инвентар железнице било уврштено и — десет коња.

•

На николајевској прузи кондуктер је, као кочијаш, седео на „сицу", на спољашњој страни вагона. Вагони треће класе, који су се налазили у првом делу композиције, имали су дрвене клупе, али су били без крова. Због тога су путници веома често путовали испод клупа, да би се бар донекле заштитили од варница из локомотиве и кише.

•

Гроф Клајнмихел, страсни љубитељ помпе и параде, оденуо је чак и кондуктере у војничке униформе. Та његова страст, уствари, подражавање царевој склоности ка парадама, умало једном није стала живота царску породицу.

Године 1850, вожњом цара, царице, великих кнезова и царске свите, требало је да се званично отвори николајевска пруга. Али, пре свечаности, а због проверавања сигурности, пругом су се најпре провозала два батаљона војника. Вожња царске породице била је припремљена с великом помпом. На свакој раскрсници стајао је по војник, а на крову дворског вагона кочио се у ставу мирно, у пуној парадној униформи, гардиски официр чија је дужност била да мотри на евентуалне опасности. Кад је композиција кренула, он је посрнуо и замахао рукама да би одржао равнотежу. Дежурни војник схватио је то као знак за пребацивање скретнице, па је упутио композицију на један слепи колосек на коме су се налазиле гомиле наслаганих дрва. У последњем тренутку катастрофа је избегнута захваљујући присебности једног другог војника. За то време официр је, полумртав од страха, лежао на крову вагона држећи се грчевито за вентилациону цев.

То није била једина „згода" за време ове вожње. На мосту преко Веребинске Јаруге композиција се наједном зауставила. Настала је узбуна и

трка. Шта се догодило? Најзад се открило да је чувар пруге, желећи да се истакне и заслужи похвалу, премазао зарђале трачнице масном црном бојом. Да би композиција могла да настави пут, трачнице су морале бити посуте пепелом.

Све у духу времена

ЕВО ЈОШ ЈЕДНОГ ПРИМЕРА ЧЕМУ СВЕ МОГУ ДА ПОСЛУЖЕ ПЛАСТИЧНЕ МАТЕРИЈЕ ПРЕКРИВАЧ ОД ПОЛИЕТИЛЕНА ЧУВА СТАНОВНИКЕ ОВЕ КУЋЕ ОД МРАЗА. НЕ ДОПУШТА ДА СЕ ОКУЖИ ВАЗДУХ А УСПОРАВА И ХЕМИСКЕ ПРОЦЕСЕ МАТЕРИЈАЛА ОД КОГА ЈЕ КУЋА САГРАЂЕНА.

ИРСКА БАЈКА

WALT DISNEY

НАЈВЕЋИ ЗМАЈ

Столећима већ у малом јапанском граду Изобе сваке године, у одређени дан, одржава се свечаност пуштања змаја. Тај „општи" змај увек је право чудовиште како по величини, тако и по изгледу. Ове године змај из Изобе потукао је све досадашње рекорде. Био је велик 64 квадратна метра и тежак 300 килограма. Приликом његовог пуштања искупило се цело насеље и сви становници, и стари и млади, држали су уже. Кад се највећи змај на свету нашао високо у облацима, грађани Изобе морали су да напрегну све снаге да их „летећи див" не подигне са земље и не одлете заједно с њим.

ВАТРОГАСАЦ — РОБОТ

„Летећи ватрогасац", конструисан је у Калифорнији. Он је пола ракета а пола хеликоптер, спушта се до саме ватре, а може да прелети до десет километара за свега петнаест секунди. Ватрогасац-робот лети до места где је пожар као ракета, а потом разапне падобран и спушта се према ватри на коју прска хемиско средство за гашење. Место на којем гори ватра проналази се радаром. Летећи ватрогасац биће од велике користи на аеродромима где брзина игра важну улогу за заштиту људи и материјала.

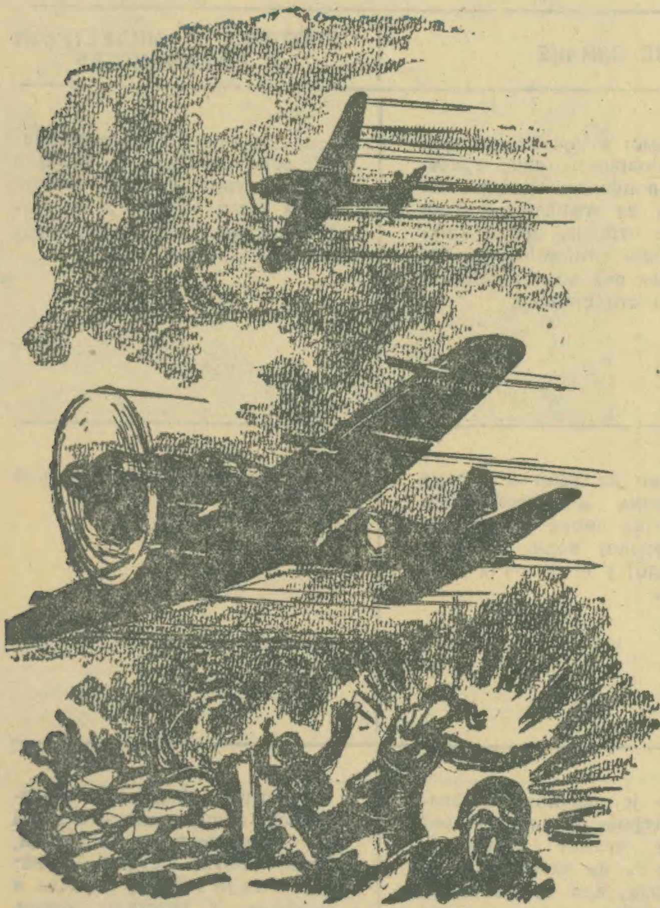
Електротехника је била готово једина област до 1939 године у којој су се употребљавали пластични материјали. Знало се за бакелит, галалит за целулозне ацетате и нитрате и — ништа више. Данас има толико пластичних материја да их ни стручњаци не могу лако набројати. Све се то објашњава изванредним својствима ових материја: чврстином, отпорношћу на удар и према води лакоћом одржавања, „вечном младошћу", јевтинoћом итд. Ми се налазимо у њиховом веку, а стручњаци тврде да је то заправо „детињство" тога века.

Овде ћемо донети таблицу неких материја. Обавештења су врло кратка и непотпуна, јер би се о сваком вештачком материјалу могла да напише читава књига.

ВЛАДАВИНА ПЛАСТИЧНИХ МАТЕРИЈА

	ХЕМИСКО ПОРЕКЛО	КАКО СЕ ПРЕПОЗНАЈУ	БИТНЕ ОЗНАКЕ	УПОТРЕБА У ИНДУСТРИЈИ И ДОМАЋИНСТВУ
Акрилати	Метилов метакрилат добија се од ацетона, цијановодоничне киселине и од метилалкохола.	Најпрозирнија пластична маса некад плексиглас. Пропушта више светлости и од кристала. Виђа се у мутним или обојеним комадима. При додиру гладак и пријатан. Гори модрим пламеном, одбијајући варнице и ширећи пријатан мирис.	Провидни и неломљиви, али им се површина лако гребе, што се поправља специјалним прашком за чишћење. Неке су врсте отпорне према кључалој води, али најчешће постају меке већ при температури испод сто степени.	Задње стакло на аутомобилу, авионске куполе, наочари против сунца, лустери, поклопци за сатове, четке. У текстилу: кошуље, разне капе, нарочито за купање, итд.
Аминопласти	Добијају се кондензацијом уреје и формола (уреоформонске смоле) или од меламина (меламинформол).	По изгледу су слични порцелану, понекипут су провидни, али најчешће непрозирни. Табле, које се добијају путем импрегнирања, могу да се полирају и да буду сјајне.	Отпорни на удар и према детерџенима и киселинама. Меламинска смола је отпорна према врелој води. Обојени горњи слој у потпуности чува свежину.	Служи као облога разних предмета.
Целулозици	Ацетати се добијају дејством сирћетне киселине на целулозу. Целулоид се добија желатинизирањем нитроцелулозе помоћу камфора.	Ацетати се одликују лепом провидношћу и обојени могу да имитирају рожину и слоновачу. На ватри се претварају у угаљ одишући на бадем. Целулоид је по изледу сличан лоптицама за пинг-понг.	Пошто је целулоид незапаљив, материје од ацетата претстављају велику сигурност. Отпорне су на киселине и на слабе базе, али су осетљиве на ацетонова испарења и на ацетонску киселину. У топлој води постаје мекши.	Пластични филмови, фотографска врпца и магнетска трака, фармацеутска амбалажа, бране против сунца, „триплекс стакло". Разне играчке и чешљеви. У текстилу: конци.
Фенопластици	Базичне смоле које се добијају полимеризацијом фенола са формолом.	Глатки су али ретко прозирни (слични бакелиту). Не могу да буду светлих и пастелних боја. При удару одзвањају као дрво. Горе као дрво и том приликом испуштају мирис сличан фенолу.	Врло отпорни на удар, на киселине и соли.	Телефонски и радиопарати. Точкићи са зупцима, електрични изолатори, облоге аутомобила, горња плоча кафанских столова.
Полиамиди	Добијају се концентрацијом дијацида и диамина добивених било од катрана, каменог угља (најлон) било од биљака (рилсан).	Имају природно жућкасту или боју опала. Веома су лаки, глатки и светли. Док горе миришу на спаљени целер. Топе се без пламена.	Мале су густине. Веома су отпорни на механички притисак: на трљање, удар, притисак, на силу која савија итд. Отпорни су на многа хемиска дејства. Одолевају топлоти. Еластични су.	Зупчаници који се сами подмазују.
Полиестери	Макромолекуларна једињења неког незасићеног полиацида са неким поли-алкохолом у незасићеном раствору.	Смоле полиестера, најчешће појачане ткивом од стаклених влакана, прозирне су и при удару одају пун звук. Док горе имају арому.	При удару понашају се четрдесет пута боље од црног лима. Крајње отпорне на механички притисак. Не горе, не труле.	Каросерије аутомобила, трупова брода, камиони цистерне, кациге, столице, фотеље, лутке за излоге, штапови за пецање. У текстилу: материјал познато под именом тергал.
Полистирени	Добијају се полимеризацијом стирена (хидрокарбид извучен из катрана каменог угља).	Сјајне и лепе површине. Могућно је да се добију у разним бојама. На пламену се топе. Производи се углавном лако ломе.	Најлакши од тврдих термопластика, а истовремено и једна од материја које се најлакше лију у калупе. Отпоран према киселинама. Добар изолатор против електричне струје.	Разне играчке амбалаже, кутије, кутије за радиоапарат, изолатори, итд.
Полиетилени	Термопластичне смоле које се састоје из крупних молекула полимеризованог етилена.	Провидни као филм, полупровидни или непровидни. Тешко се боје изузев жуто, зелено и бело. Ако се принесу пламену замирисаће на свећу.	Производи су гипки. Без мириса, укуса и не пропуштају воду. Врела вода им не шкоди, па чак ако је температура течности и до 150 степени.	Амбалажа за прехранбене артикле, посуђе, лавори, бокали, боце, електрични изолатори, цеви, славине, лекарске сонде.
Силикони	Органски деривати кременске киселине добијени дејством силицијумових хлорида на органске хлориде	Личе на каучук кад су употребљени као „еластомери" (синтетички каучук). Практично су невидљиви у производима који их садрже. Рећe, као прах за мулаже, дају производе који су чврсти као фенопласти.	Онемогућавају капиларну апсорпцију воде, не запушавајући поре. Они, дакле, не чине материју непропустљивом за воду, али отклањају њено квашење. Одолевају високим температурама, спречавају пријањење и пењење.	Чине неквасивим: тканине, хартију, зидове, стакларију, кожу итд. Служе као производи за одржавање и као производи за лако вађење одливака из калупа.

Необјашњена МИСТЕРИЈА

Од свих јапанских авиона Американцима је у прошлом рату највише мука задао авион —фантом са ознаком „Нула“ на трупу. Брз као муња, покретан као ластавица у лету, добро наоружан, он је сејао смрт и пустош у америчким редовима.

Стотине америчких пилота погинули су од његових рафала. Он је више од годину дана обезбеђивао Јапанцима премоћ у ваздуху. Све то не би претстављало никакву тајну да „Нула“ није био слика и прилика једног америчког суперавиона који је пред сам рат, под необјашњивим околностима, нестао „без трага и гласа“.

*

Једног септембарског јутра 1937 године дванаестак новинара САД искупили су се на аеродрому америчке та[illegible] ратне базе у Санта Моники да присуствују проби прототипа новог ловачког авиона „Даглас“. Конструктори су тврдили да је најбољи и најубојнији авион на свету. Цео аеродром светлуцао је од златастих еполета и ширита. Многи амерички генерали и војни команданти дошли су да виде најновије ратно чудо.

Чудесни авион, увијен у заштитне цираде, налазио се на аеродрому. Механичари су вршили последње припреме. Када је машина откривена, свима присутнима отео се из груди узвик дивљења. Авион — једносед, наоружан с више митраљеза и једним топом од 20 милиметара имао је блиндирану куполу за пилота и деловао врло импозантно.

За седиштем авиона налазио се један од најбољих америчких експерименталних пилота, плавокоси Артур Скир, људина висока 185 сантиметара. Успузао се у кабину. Погледао у небо које је било бистро плаве боје, затворио поклопац и већ у следећем тренутку машина је моћно заурлала. „Даглас А-3“, понос Америке, винуо се као орао у ваздух. Инжењери су саветовали Скиру да за време првог лета буде обазрив. Међутим, пилот је био горд на своју машину. Пројурио је невиђеном брзином изнад аеродрома на висини од свега 150 метара. Нестао је у облацима, затим се убрзо појавио на висини од неколико стотина метара и отуд се као стрела суновратио према земљи. Гледаоцима је застао дах. Скир је поновио још један „пике“. Авион је сва та искушења одлично издржао. И стручњаци компаније, и пилоти и генерали били су одушевљени.

Авион је поново добио у висини и ускоро се изгубио у прамичцима облака који су се оцртавали на видику. Мрморење мотора изгубило се у тишини.

То је био први и последњи лет „Дагласа А—3“, најсавршенијег авиона на свету. Ни њега, ни пилота Скира нико више никада није видео. Многобројни авиони дали су се у потрагу за њим. Сувоземне војне јединице претресле су целу територију САД, а разарачи и торпиљери недељама су крстарили океанима. Пилоти су пажљиво претражили област Пацифика познату под именом „Гробље“, где се најчешће догађају несрећни случајеви авијатичарима, али, нигде: ни на земљи, ни у ваздуху, ни у води није нађен никакав траг авиона, остатак падобрана или део леша пилота.

Претпостављало се да би Скир, као и сваки други пилот у невољи, радијем алармирао ближње базе. Али, он ни у једном тренутку није дао гласа од себе. Разочарана због неу[illegible]ха авиона, у чију је изградњу уложено преко стотину милиона долара, компанија „Даглас“ решила је да се не конструише више ниједан комад „најсавршенијег авиона на свету“.

Две године после ове тешке драме, Јапанци су лансирали свој чувени авион „Нулу“ који је као јаје јајету личио на „Даглас А—3“. Једина разлика била је у томе што купола кабине за пилота није била блиндирана, што је одговарало јапанским схватањима „чојства и јунаштва“. То је било тачно протекло време које је Јапанцима било потребно од 1937 године да би према евентуално заплењеним плановима почели масовну производњу суперавиона.

Било је потребно доста времена и живота америчких пилота док је оборен први авион „Нула“. Амерички стручњаци који су га прегледали и испитали са запрепашћењем су открили да је он до најмањих појединости истоветан са њиховим „Дагласом А—3“ који је тако неславно завршио своју каријеру. Да ли је могућно да два конструктора са разних крајева света истовремено замисле до најмањих појединости два истоветна апарата? У овакву случајност нико није хтео да поверује.

Остало су претпоставке које данас невероватно убедљиво делују. Мексиканска граница је сасвим близу Санта Монике. Могућно је да је издајник Скир у бришућем лету сишао на неки помоћни аеродром или пољану, предао авион јапанским шпијунима који су га демонтирали и затим морским путем транспортовали у Јапан. Можда он још и данас тамо под другим именом живи или је примио огромну награду и настанио се у некој земљи Латинске Америке или Европе. Можда се Скир сувише неопрезно удаљио од базе и доспео изнад Пацифика, где га је могла оборити нека јапанска поморска јединица, разарач или подморница? Можда је најзад све то само једна невероватна историска коинциденција око које се пролило море мастила. Није искључено да је Скир само жртва усавршавања авијације и да његово тело већ више од две деценије почива заједно са групом суперавиона на дну Пацифика.

„СУПЕР ВОЈНИК“

Пре извесног времена у Вашингтону је био изложен „супер војник“, једна лутка опремљена најидеалнијим оружјем. Лутка се налазила на „летећем тепиху“, о појасу је носила две ракете помоћу којих би војник могао да прескочи, боље рећи прелети реку или кланац и да се лагано спусти на земљу. У шлему се налазила примо-предајна радиостаница. Пред отвором за очи пружао се инфрацрвени доглед за гледање кроз мрак, а ту је био и један „метаскоп“ који војнику казује да ли га непријатељски војник гледа сличним догледом. Лутка је на рукама имала рукавице, а на ногама чизме против свих врста окужења и против атомског дејства. Одело је начињено од дванаест слојева најлонског материјала који служе као панцир противу метка. Ту је, наравно, била и пушка. Публика је постављала само једно питање: ако човек стави на себе све те ствари, неће ли и сам постати непокретна лутка?

*

ТРИПУТ УВЕЛИЧАНА

Ово је „портрет“ веома мале америчке ровчице (cryptotis parva), која је готово трипут већа на слици него у природи. Она је најкраћи сисар који живи у Северној Америци и велики је такмац у том погледу дугорепој ровчици, сићушном афричком мишу, који се сматра када одрасте за најмањег сисара на свету.

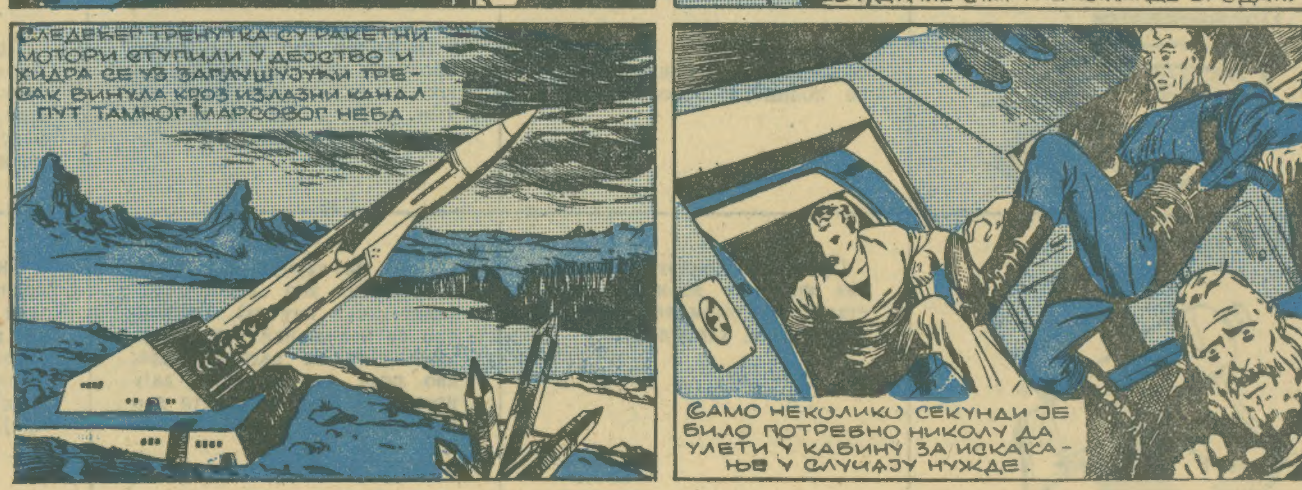
ПЕГАЗ ТРАЖИ ХИДРУ

ЦРТА Л. ФИШЕР

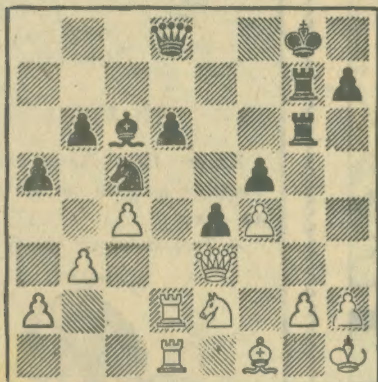

ОТРОВАНИ СНОМ

Многи људи се жале да немају добар сан, док су други у стању да спавају по дванаест и шеснаест сати и опет се жале да се нису довољно одморили. Слаб сан је, као што знамо, углавном последица слабих живаца. Потреба за што дужим сном, међутим, претставља неку врсту болести која се састоји у следећем. Док спавамо, не дишемо дубоко, а ни довољно брзо као кад смо будни, па један део угљен-диоксида који би требало да избацимо из плућа, остаје у крви. Ако се угљен-диоксид нагомилава више сати, у нашем организму наступа мало поремећење. Пошто гас дејствује као наркотик, потреба за сном се повећава. Од оваквог умереног тровања организма пате нарочито гојазне особе. Међутим, лекари кажу да више од 10 сати дневно не треба нико да спава. Они препоручују свима који спавају дуго да после буђења више пута снажно издахну и удахну свежи ваздух како би из плућа избацили устајале резерве.

Учимо шах

XCI

Ово је позиција из једне од партија одиграних у четвртом колу на Турниру кандидата за првенство света на Бледу. Ви ћете се вероватно сетити да је тако изгледала прекинута партија Керес—Петросјан. Између прекида и наставка партије шахисти су били подељени: једни су тврдили да ће победити Керес, а други су били уверени да је Петросјан у бољем положају и да му победа неће измаћи. Што се тиче вас, читалаца „Забавника", без обзира да ли вам је познат или није резултат ове партије, њен наставак биће за вас веома поучан. А наставак је текао овако:

1. Це2—д4 Лц6—д7
2. а2—а3 Дд8—а8
3. Кх1—г1 х7—х5
4. Тд1—б1 х5—х4
5. Тб1—б2 Тг6—г4
6. Тд2—ф2 Да8—д8
7. б3—б4 Тг4—г3

У тешкој борби између двојице великих шахиста настаје преломни тренутак. Да ли ће Керес примити жртву коју му нуди Петросјан? Шта хоће Петросјан са овом понудом? То су се питали многи шахисти.

8. хг хг

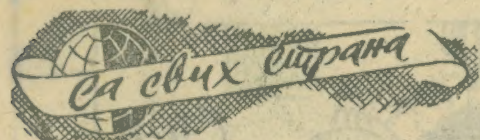
Петросјан је изгубљен, речено је после ових потеза.

9. Тф2—д2 Дд8—х4
10. Лф1—е2 Тг7—х7

Петросјан није изгубљен, рекли су затим шахисти.

11. Кг1—ф1 Дх4 : ф4+!

Генијални потез великог Петросјана! Прво је жртвовао топа, а сада нуди и даму! И доводи Кереса у такву ситуацију да, узео или не даму, мора да преда партију!

КАО ДЕТЕ

Бели медведић „Себастијан" је најпривлачније и најомиљеније створење у зоолошком врту у Бристолу, у Енглеској. Једног дана био

је раузуздан и у игри с мајком „Синтијом" угризао ју је. Мајка га је љутито одгурнула, али је он да би избегао батине шапом заклонио лице, исто као што чине деца.

☆

ЗАХВАЉУЈУЋИ ВЕШТАЧКИМ АРТЕРИЈАМА МОЋИ ЋЕМО ДА СЕ НАДАМО ПОДМЛАЂИВАЊУ — Два синтетичка влакна, дакрон и тефлон, амерички хирурзи данас сматрају као изванредан материјал за вештачке артерије, које се калеме код људи. Произашла из истих лабораторија, али скоријег датума од најлона, она су га, у САД, и заменила.

На основу многобројних опита вештачких артерија амерички хирурзи и стручњаци за крвне судове дошли су до закључка да дакрон и тефлон имају: слабу порозност, изванредну гипкост и еластичност, јаку отпорност на тегљење, апсолутан имунитет према биохемиским променама и минимум задржавања фибрина на њиховим унутрашњим површинама чиме се спречава стварање усирене крви и убрзава залечење.

Организам ова влакна добро подноси а калемљени делови помоћу тефлона и дакрона су веома дуготрајни и понеки лекари мисле да су кориснији од природних артерија узетих од животиња или добијени аутопсијом.

Изгледа чудновато, али ипак су се извесни лекари определили само за тефлон, док други раде само са дакроном кад су у питању велики или мали крвни судови. Ова два синтетичка влакна нису уопште истог састава али, сматра се, да имају ипак врло слична својства. Значи, убудуће не треба оклевати са операцијом артерија, јер постоје дакрон и тефлон.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ДЕЈСТВО ТОПЛЕ ВОДЕ НА ЧОВЕКА

Стручњаци обично саветују онима који тешко подносе врућину да се туширају. Међутим, треба знати — каже један руски лекар који је проучавао дејство топлог туша на раднике једне текстилне фабрике — да топла вода загрејана на 33 степена делује окрепљујуће на људски организам и на смирење нерава, више него она која је загрејана до 30 или преко 36 степени.

КОНЦЕНТРАТИ ПИВА И ВИСКИЈА

Јапански хемичари у индустрији алкохолних пића успели су да добију концентрате пива и вискија у полутечном стању. Паковани у тубе сличне пасти за зубе ови концентрати разблажени водом даће право пиво и виски. Поред овога, Јапанци ће свој национални напитак „саке" — вино од пиринча, прерадити тако да се може продавати као гума за жвакање и киселе бомбоне.

ПРАКТИЧНИЈЕ...

Гумене цистерне у облику точка израђене су у Охају, у Америци, и већ се употребљавају. У сваки точак може да стане 2.000 литара течности. Њихова израда је много лакша и јевтинија него гвоздених цистерни, а могу лако да се преносе камионом и хеликоптерима. Ове гумене цистерне служиће за пренос бензина и петролеја. Њихова употреба је и предвиђена за пределе где има доста петролеја.

КОЛИКО МЕТЕОРА УЂЕ У ЗЕМЉИНУ АТМОСФЕРУ

У Земљину атмосферу — мисле неки стручњаци — уђе дневно 90 милиона метеора и они су довољно светли да се могу видети. Посматрањем фотографија „покретних звезда" два научника су одредила учесталост којом је бомбардована Земљина атмосфера на 80 километара висине, а то је пет пута већа од оне на којој лете млазни авиони.

ВЕЛИКА ПРОИЗВОДЊА „СРЧАНИХ" ПУМПИ

У Словачкој је почела серијска израда пумпи које за време операција замењују срце. Сам апарат је врло прост и ради на принципу мембранске пумпе, али је, кажу стручњаци, први у свету.

НОВЕ БОЈЕ ЗА КОЖУ

Помоћу „Идеалин"-боје све врсте тамне или светле коже могу добити другу боју. Кожа се превуче „Идеалином" врло лако га упије и осуши се за 30 минута, а после се чисти као и обично. Друга врста боје у златном или сребрном тону може да се употреби за бојадисање обуће само за једно вече кад затреба, а сутрадан да се скине специјалном течношћу за чишћење мрља.

АУТОБУС-ВОЗ

Америчко удружење инжењера је дошло на идеју да се у великим градовима уведу аутобуси-возови. Њих би сачињавао већи број аутобуса, а возио би их аутоматски шофер великом брзином. На тај начин, сматрају ови инжењери, решио би се проблем саобраћаја у великим градовима.

СВЕТЛУЦАЊЕ НЕКИХ ГЉИВА

Постоји једна врста светлуцаве печурке која расте на маслиновом дрвећу, затим на храсту и бору. Светлуцање се објашњава тиме што печурка „дише". Тај процес у коме је неопходан кисеоник ствара светлуцање. Под празним звоном оно нестаје. Чим ваздух поново испуни звоно светлуцање се јавља.

ПЕДЕСЕТОГОДИШЊАКЕ ПОДМЛАЂУЈЕ САМ ЖИВОТ

Према исказима професора др Џонса са Медицинског факултета у Калифорнији све више има педесетогодишњака који се осећају млађи него што би се могло очекивати. После озбиљних испитивања тих случајева у Европи и Америци констатовано је да данашњи педесетогодишњак има бар за пет година мање од оног који је живео у почетку нашег века. Свакако да то осећање зависи и од физичке отпорности појединаца.

ИЗДВОЈЕН ВИРУС ТРАХОМА

Трахом претставља тешко излечиву а веома раширену болест очију, нарочито у Јужноафричкој Унији где има милион оболелих. Сада је јужноафричким лекарима пошло за руком да већ одавно издвојени вирус трахома детаљно испитају помоћу електронског микроскопа.

ДОБРО ЈЕ СКУПО

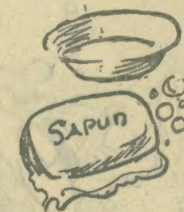
Иако француске жене имају много укуса оне су у односу на жене других нација у Европи, најслабије одевене. Просечна Францускиња не купи годишње више од једне хаљине, јер је њен буџет ограничен. Енглескиња већ купи просечно две хаљине, док Американка за исто време шест.

ДА ЛИ ЈЕ ТАКО

Француски филозоф, математичар и физиолог Декарт (1596—1630), познат нарочито по свом делу „Расправа о методи" био је на челу оних који су у XVII веку у Француској сматрали да су животиње само просте машине. Лафонтен да би ово оповргао а и да би протурио многе своје мисли о људима у својим баснама је дао животињама особине човека.

...римски писац и научник Плиније Старији у својој „Природној историји" први помиње сапун као изум Гала који њиме

перу косу да би добила лепши сјај. Плиније каже да Гали праве „сапо" од неких масноћа и пепела извесних биљака.

... кад је хладно, врапци накостреше своје перје и због тога нам ове птице зими изгледају крупније и округлије.

... видре веома воле да се играју. Једна од њихових игара састоји се у томе да у воду баце камен, а да затим зароне и камен дохвате пре него што потоне на дно.

... као обавезан предмет гимнастика је уведена у школе почетком XIX века, и

то прво у Шведској, затим у Данској и Норвешкој.

... највећи произвођач липовог цвета на свету јесте северни део Босне.

... у граматици хотентотских језика нема изузетака.

... за годину дана кукувија поред осталог поједе просечно 2190 мишева.

... научници су утврдили да мрави могу да живе и до 15 година.

... у Америци има уличних аутомата из којих пецароши могу,

за неколико центи, да добију живе кишне глисте.

...највиша научна лабораторија на свету налази се на врху планине Чакалтаја, у јужној Бразилији, на висини од 5.210 метара и служи за проучавање космичких зракова.

...совјетски научници израдили су, како се тврди, најтачнији апарат за мерење ниских температура који је добио име „волометар". Нови инструмент снабдевен је транзисторима и може да региструје топлотне промене од једног милионитог дела степена.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЧАРОБАН РАЧУН

Раздели друговима чисте хартијице и оловке и реци им да сваки напише троцифрени број и затим да исти број напише и наопако тј. последњу цифру као прву и тако даље, и онда мањи одузме од већега. Од разлике нека ти каже само последњи број, па ћеш одмах погодити цео број. А то није нимало тешко.

Например: један од другова напише 482 и тај број обрнут је 284. овај мањи одузео је од првог и добио остатак 198. Теби каже последњи број — 8.

Једну ствар треба да знаш — при оваквим одузимањима деветка је увек средњи број у остатку, а први ћеш добити ако одузмеш трећи број од другога тојест осмицу од деветке. Дакле остатак је 198!

НЕОБИЧНА КОМПОЗИЦИЈА

Ова необична композиција претставља измешане силуете Микијеве главе.

Да ли знате колико их има?

Изгледа вам врло тешко да се изброје! Никако. Ако не можете сами, ми ћемо вам помоћи. Има осам силуета. Најбоље је да сваку извучете оловком друге боје.

Други начин без оловке, такође је лак. Једноставно избројте носеве, јер се они могу лако пребројати.

ВЕШТА ВЕШТИНА

Замолите мајку да вам да дубоку стаклену зделу. Напуните је водом, ставите коцку шећера на широк пљоснат запушач који ћете спустити на површину воде. Познато вам је да је запушач од плуте и да не може потонути.

Тако ће и коцка шећера да плива сува на површини што заиста још није вештина.

Запитајте онда: „Ко може да спусти шећер у воду а да се не овлажи?" — Нико!

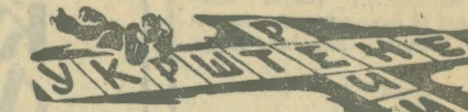
Онда извадите из џепа једну чашу чији је отвор мало мањи од запушача, поклопите њоме запушач са шећером и заједно их притисните надоле уз дно.

Чаша је била сасвим природно испуњена ваздухом као сваки празан простор па стога у њу није могла продрети ниједна једина кап воде, тако да је шећер остао дубоко доле у води сув као и пре тога.

ЗА РАЧУНЏИЈЕ

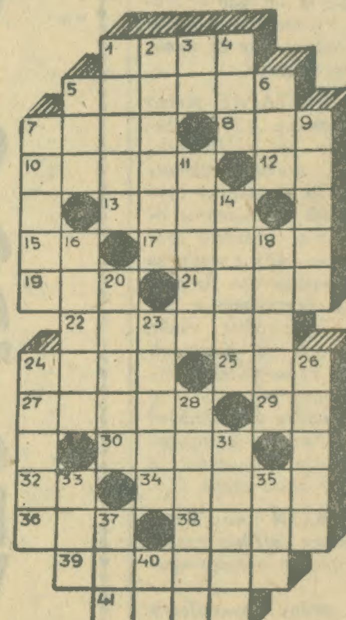
Ма ком троцифреном броју допиши такав исти број, па ће нови шестоцифрени број бити дељив са 7, 11 и 13. Например: број 564, допиши му исти број и добићеш шестоцифрени број 564564. Подели га са седам имаћеш количник 80652, са једанаест 51324 а са тринаест 43428.

Провери овај рачун и покушај исту деобу којим другим бројем.

Водоравно: 1) део шаке; 5) вулканско гротло; 7) лавина; 8) место на Јадрану; 10) један зачин; 12) свеза; 13) миришљав зачин; 15) треће и петнаесто слово ћирилице; 17) хладетина, пихтија; 19) грчка богиња зоре; 21) мера за тежину; 22) бок; 24) планина; 25) завршетак музичког комада; 27) попис штампарских грешака; 29) страно мушко име; 30) фабричка дворана; 32) упитна речца; 34) савремени технички уређај; 36) лична заменица; 38) женско име; 39) непобитна чињеница; 41) језеро у Етиопији.

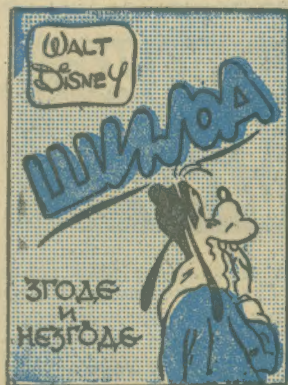
Усправно: 1) пробање; 2) град у Италији; 3) два слова; 4) боја лица; 5) слово грчке азбуке; 6) главни град једне суседне земље; 7) лепе (дијалект); 9) ученост; 11) мушко име; 14) веза; 16) наша планина; 18) пркоси; 20) бојазан; 23) земљорадник; 24) мото; 26) потврда, оверавање; 28) лице из „Хиљаду и једне ноћи"; 31) покрајина у Турској; 33) остали; 35) врста папагаја; 37) острво на Јадрану; 40 хемиски знак за тантал.

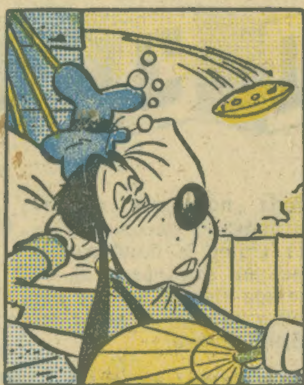
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

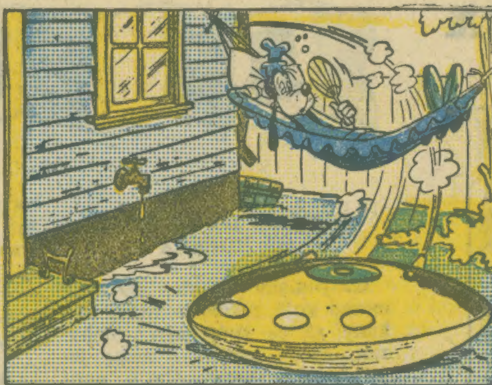
Водоравно: 1) Трст; 5) пролаз; 7) пакт; 8) Лил; 10) трака; 12) до; 13) чвор; 15) ца; 17) арест; 19) Арг; 21) тока; 22) Савана; 24) Нева; 25) иле; 27) Енаре; 29) ар; 30) нага; 32) ак; 34) Нигер; 36) Дон; 38) Паја; 39) салата; 41) рата

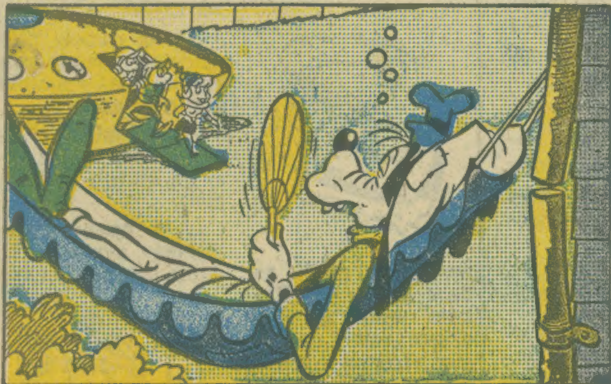
Усправно: 1) тркач; 2) ротква; 3) сл; 4) тал; 5) пар; 6) зид; 7) птица; 9) лопта; 11) аорта; 14) реони; 16) арсен; 18) скала; 20) гаван; 23) варан; 24) Ненад; 26) арара; 28) Египат; 31) Агата; 33 кос 35) еја; 37) нар; 40) ла

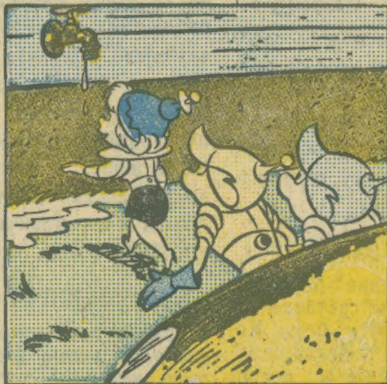

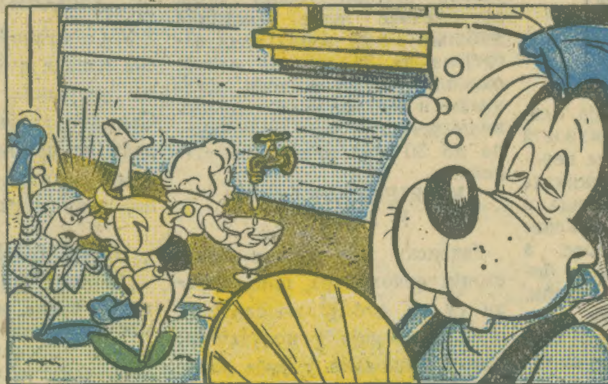

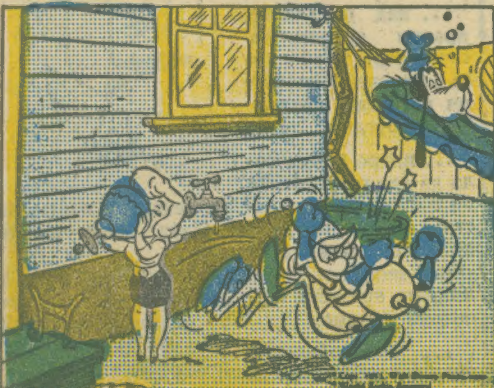

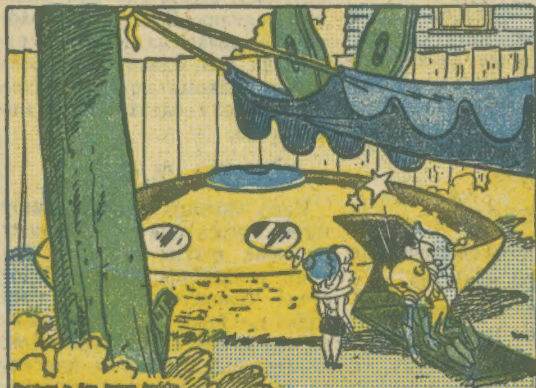

ТРИ ЛИЦА

Капут Пере Ждере прилично се излизао, па му Шиља каже:

— Твој капут се већ толи-

ко излизао да би требало да га преокренеш!

— Ех, па зар ти мислиш да мој капут има три лица! — уздахнуо је Пера Ждера.

КАДА ЈЕ ГАЈА БИО МАЛИ

Ово се десило када је Гаја био мали и ишао у други разред основне школе.

— Шта! У другом си разреду а не знаш честито да бројиш ни до десет! — грдио је једног дана Гају ујка Паја. — Волео бих да знам шта мислиш са тим знањем да постанеш и шта се уопште може постати.

— Судија на рингу! — одговорио је мирно Гаја.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је безоарка?

Шта је вохајнит?

Који је наш човек био ректор Универзитета у Падови?

Шта је припијевка?

ОДГОВОР:

БЕЗОАРКА *(Capar algogrus) је дивља коза југоисточне Европе и Западне Азије.*

Крајем прошлог века уведена је у штајерска ловишта где се одомаћила.

ВОХАЈНИТ *је синоним за боксит. Име је настало од места Бохиња (немачки Wochein) у Словенији, где се налазе лежишта боксита.*

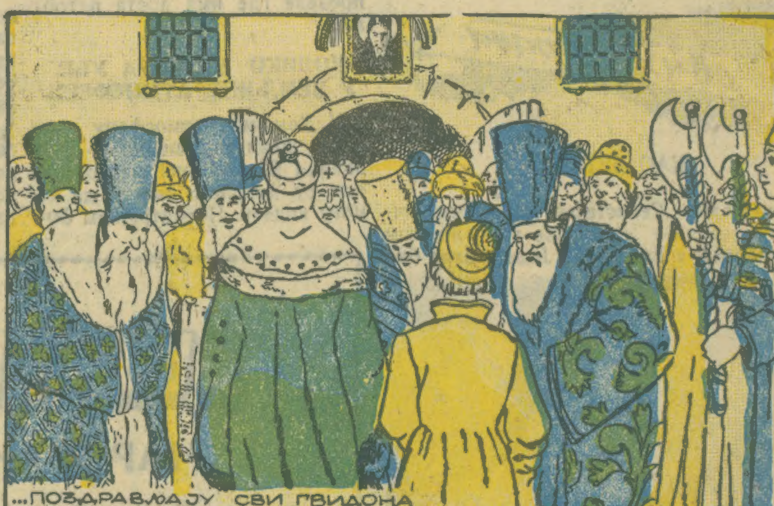
ДИНКО ЗЛАТАРИЋ *родио се у Дубровнику 1558 године. Студирао је у Падови: филозофију, грчки и грађанско право. По завршетку студија истичући се великим образовањем и угледом изабран је ту за 1579 годину за ректора Универзитета. За време његовог ректоровања дошло је до међусобне свађе студената, али је Златарић захваљујући свом угледу смирио ту побуну, па му је у знак захвалности за то, поред осталога, подигнута и спомен-плоча у згради Универзитета која и данас тамо стоји.*

ПРИПИЈЕВАТИ *по Вуку, значи с неким заједно опевати, и Вук наводи пример припијевке:*

Да ви једну припијевку кажем:
Синџир-гвожђе мука је велика,
Да велика мука на јунаке,
Тамница је гора од синџира,
А зла жена гора од обоје,
А зла памет нег све троје.

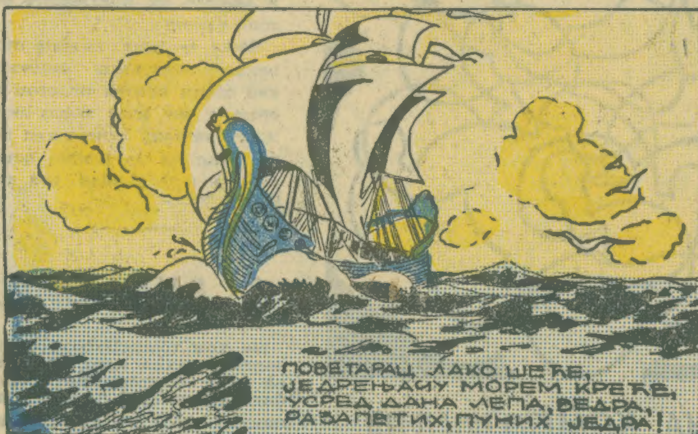
БАЈКА О ЦАРУ САЛТАНУ

Одговорни уредник Стојилько Стојиљковић, Београд Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Тек. рач. број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају